

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerző kiadó tulajdonosnál uri utca 435dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletén, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok itt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján törliethetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésny fölvetetik 's pontosan közöltetik.

F. évi october 1jétől december fogytaig terjedő évnegyedi előfizetést ez ikerlapokra, borítéktalanul helyben 2 fr. 40 kr., borítékosan és postán 3 fr. 30 p. krral elfogadnak mind a kir. postahivatalok mind a Jelenkor és Társalkodó szerkesztősége.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország: A kamatok kamatiról; folyt. Országgy. közlemény: oct. 3kai fidi ülés részletei több rdi heves beszéddel a városi főfelügyelőség's e miatti episod kifakadások ügyében; oct. 4d. fidi ülés. az egyetem tan. és gazdálkodási rendszere 's gyorsírást; szintaznap ker. ülés. a hitelintézet megállapítása feltételei; oct. 5d. fidi ülés. nem-nemesek hivatalképessége; futóhomok; hajózáskisokola, elegyülés. több rendű felírás küldetett föl; oct. 7d. ker. ülés. a házidó megbukott; az ezen napi fidi ülés. a nem-nemesek bírtokképessége megállapított; oct. 9d. ker. ülés. a középponti vasutrá néve a kamatbiztosítás 's egyenvalok elleni biztosítás elfogadott; szinteznap fidi ülés az egyh. adományosok tiszkeiről készült rdi javaslatot nem pártolta, nem a világos örökösre néve főlebbviteli bíróságul javasolt törvényszéket ugyszinte az Ausztriában divatos lehozási díj iránti felírás az előterjesztett alakban; végre a jobbagység általi sóarulásra néve ragaszkodók előbbi nézeteihez; az evang. főfelügyelői hivatala meg nem ürítte miatti nyilatkozat; budapesti napló: fővárosi 's egyéb újdonságok; ipar-'s elemi tanodák; középponti vasut felavatása; Jerney utazása 'st. Komárommegyei közgyűlés határozatai)

Spanyolország (öszszeesküvés Cataloniában.)

Anglia (Porter szövetséges parlamentje; O'Connel fényes fogadtatása)

Franciaország (Aumale hg. házassága; Bugeaud hadi szemléje Algírban; Lajos Fülöp Eube utazása 'sat)

Törökország (Meh. Ali Kairóban; Ellenborough l. Sueszben 'sat)

Értesítő.

Magyar- és Erdélyország.

A kamatok kamatiról. (Folyt.) Két esetet említenek tehát főtvényszékünk, melyekben ha nincs is interes nyilván kötelezve valamely adósságtól, mégis azt megítélni szokás, azaz hogy őt meg szokták ítélni, kétségkívül, mivel azt megítélni igazságosnak tartják. Egyik ez: ha az adós, ki interest nem kötelezett, határidőt tett a fizetésre 's akkorra meg nem fizetett. Illyenkor a fizetésre tett határidőn túl meg szokták ítélni főtvényszékünk a kamatokat, azt mondják, azért, mivel úgy veszik, hogy az adós, épen az által, hogy a fizetésre határidőt szabott, azt nyilatkoztatta ki, miszerint ő azontul nem akarja hitelezője pénzét gyümölcsözés nélkül magánál tartani; tegyük hozzá még, hogy a hitelező is az által, mivel az adóssal időt határozottat a fizetésre, nyilvánította, miszerint ő sem akarja, hogy pénze az adósnál a kitett határidőn túl gyümölcsözés nélkül heverjen. Másik eset ez: ha a hitelező kamatot nem kötelezett adóssát törvényesen meginteti, hogy fizessen. Ekkor is meg szokták ítélni főtvényszékünk a kamatokat a megintetés napjától fogva, azért — azt mondják — mivel ő úgy veszik, hogy a hitelező az által, mivel adóssát a fizetésre törvényesen meginteti, eléggé nyilvánítja, mikép ő pénzt annál hagyni interes nélkül tovább nem akarja. Sőt azt mondják főtvényszékünk, hogy különben is az olly adós, ki tartozását, melytől interest nem kötelezett, a törvényes megintés után mindjárt meg nem fizeti, úgy nézhetni, mint rosszlelkű bírtokost, ki is azért hitelezőjének az ő miatta történt haszonvesztésből eredett kárát szoros igazság szerint megtéríteni tartozik.

Már most kérdem: nem alkalmazhatni é mindezt az elmaradt kamatok kamatinak megítélésére is? De igen! szórol szóra, betűről betűre! Ugyanis hitelező ad kölcsön tiz ezer forintot olly föltétellel, hogy ezen summának 100től 60s kamatját minden esztendőben a kötelezvény kelése napján pontosan lefizesse 's az adós magát a szerződésben erre kötelezi. Ez által már főtvényszékünk nézete szerint azt nyilvánítja, hitelező ugyan, hogy az interes-fizetésre évenként kitűzött határidőn túl, azt az adósnál gyümölcsözés nélkül hevertetni, az adós pedig, hogy ugyanazt magánál interes nélkül tovább tartani nem akarja. Következőleg ámbár a kamattól nincs is kamat kötelezve, de ha annak fizetésére idő van határozva, ezen határidőn túl felsőbb törvényszékeink elvei szerint folyni kell a kamatnak is. Hasonlóképen: a hitelező meginteti a kamatokat pontosan nem fizető adóst, hogy azokat fizesse, sőt e pontatlanság miatt be kívánja venni tőle a tőkét is. Ez által felsőbb törvényszékeink elvei szerint eléggé nyilvánítja a hitelező, hogy ő adósnál az elmaradt kamatokat gyümölcsözés nélkül hevertetni tovább nem akarja. És így ezek kamatja, felsőbb törvényszékeink

elvei szerint a megintetés napjától fogva foly, ha szinte kötelezve nem volt, sőt ha szinte az évenkénti fizetés határideje pontosan meghatározva nem volt is, hanem a kötelezvény általjában csak ennyi 's ennyi summának évenkénti 100től 60s kamatra lett felvételéről szól. Vagy talán azt mondja valaki mind ezekre: *Más a kamat!* De mit tesz ez? Azt talán csak nem, hogy az elmaradt kamat ollyan adósság, mellynek természetével ellenkezik az, hogy tőle kamat fizetessék; hogy az a kamatot be nem veszi, mint a zsír a vizet, vagy hogy az a kamatot meg nem szenvedti 's elaszítja magától mint a déli gönczöl (polus) a délit vagy az éjszaki az éjszakit? Mert így némelly furfangos adós majd még azt is megmutatná, hogy ő nemcsak a kamat kamatját de kamatot sem tartozik fizetni, mivel neki hitelezője tőke képében ollyan pénzt adott, mellyet annak más adósa kamatban fizetett, és így mellynek mint kamatnak kamatozó ereje már egészen összemert, mint az egyszeri szabónál az együgyű ember posztója. Ez t. i. két rőf posztót vitt a szabóhoz, hogy azt számára ruhának varrja meg. 'S mikor eljött nézni: hogy kész e már ruhája: No atyafi! kend ugyan megjárta! mond a szabó. Hogy-hogy uram? Hát nem hallotta kend, hogy minden végposztóból, ha beavatják, két rőf összemegy? Hallottam biz azt uram, No látja kend, a kalmár kendet rútol megcsalta, mert kendnek a végbül épen azon két rőföt adta, mellynek az avatásban össze kellett menni, 's hogy beavattam, öszsze is ment az egészen 's nem maradt belőle semmi. A mi emberünk álmélkodva hallgatá e' szörnyü csalárdságot 's elment nagy szomorun 's egyszerűs mind boszankodva, és a zsidót, kitől a posztót vette, átkozva. Mi talán csak nem vagyunk olly együgyűek, hogy magunkat így hagyjuk elámitatni 's nem fogja talán velünk elhitetni valaki, hogy bizonyos summápeneknek, csak azért hogy azok kimaradt kamatoknak neveztetnek, kamatozó erejük egészen összemert volna?

Vagy talán ez: *Más a kamat!* azt teszi, hogy a felhozott curialis decisio a tartozásnak más specieséről beszél, nem a kamatokról? A felhozott decisio nem beszél a tartozásnak sem egyik sem másik specieséről, hanem beszél általánosan — in genere — tartozásról (intuitu persolvendi debiti etc.) még pedig pénzbeli tartozásról, mellyel az adós hitelezőjének tartozik (pecunias creditoris sine fructu retinere non velle etc.) Vagy azt kell tehát mondanunk, hogy az elmaradt kamat nem debitum 's nem pecunia creditoris; vagy azon elveket, mellyeket a két tábla ezen decisióban megállapított, 's mellyeket minden törvényszékeink mindenféle tartozásokat illetőleg követnek, kivéven csupán az elmaradt kamatokat, alkalmaztatunk kell ezekre is mint debitumokra és a creditor pecuniára. Az első nem lehet, mert az nemcsak 200 esztendő gyakortlattal, hanem világos törvénnyel 's az igazsággal is ellenkeznék: tenni kell hát a másodikat, melly ha 200 esztendő gyakortlattal ellenkezik is, de sem világos törvénybe nem ütközik, sem az igazság ellen nincsen.

De talán eddig hibáztak bíránk hogy ezt nem tették? Teljességgel nem! Az *interusurium interusurii non currit*, melly mondás eleinte csak egy tényt fejezett ki, olly törvényes erőre kapott hazánkban, hogy a kamatok kamatit, ha szinte igazságosnak látta is, követelni sem merte 's nem is követelte — Isten tudja már mióta, talán a felhozott curialis decisio keletkezte óta sem — senki. A bíró pedig többet nem itél meg, 's az alperes megsértése nélkül nem is itélhet, mint a mennyit a felperes követel.

De hátha már ezután követelik 's épen ezen curialis decisio erejénél fogva követelik a hitelezők a fizetésre kitűzött határidőn túl elmaradt kamatok kamatit is: mit fognak majd tenni törvényszékeink? Megítélik azt? Ugy az eddigi törvényes szokástól magok fejétől távoznak el; mi ha egyszer megkezdetik, hol lesz majd vége? Nem itélik meg? Ugy meg főtvényszékeink felállított elvökkel jönnek ellenkezésbe; 's ez is hova fog vezetni utóljára? Egyik törvényszék majd megítéli, a másik nem? vagy ugyanazon törvényszék is, a mint majd ez

majd amaz tagok vannak jelen, egyszer megítéli, más-szor nem? Így meg az önkénynek lesz tágas kapu nyitva, és országostul nem fogjuk tudni hányadán vagyunk pénzügyeinkre nézve.

Itten tehát természetesen a törvényhozásnak kell a dolgon segíteni 's egy részről a bírakat, kik közt már ma bizony számosan találhatunk, kik a kamatoknak a-rany szabály (regula aurea) szerinti kiszámítását épen nem találják olly természetes 's igazságosnak, mint a 17dik század közepe táján élt bírák találták 's annál-fogva ha látandják, hogy van curialis decisio, mellyet az elmaradt kamatok kamatinak megítélésére, minden elcsavarás nélkül a legigazságosabban alkalmazhatni, nagy nyugtalanság és aggodalomba fognak jöni, mi tő-vők legyenek? ezen nyugtalanság és aggodalomból ki-ragadni 's azok lelkiösméretét megnyugtadni; más rész-ről nem engedni meg, sem hogy más törvényes szoká-sok sem hogy a curialis decisio ereje 's tekintete factogyengitessék. Amaz is meg lesz pedig 's ezek is elkerülletnek, ha valamint az 1647diki törvényhozás az az előtt uralkodott, de akkor már a kor kifejtettebb nézeteivel ellenkező törvényes szokást megszüntetvén vilá-gosan kimondotta, hogy: „justum interesse — 6 per-centum computando — et debitoribus obligare et credito-ribus exigere deinceps liceat.“ ugy a mai törvényho-zás is az eddig uralkodott, de már most a kor még job-ban kifejtett nézeteivel szintugy ellenkező törvényes szokást eltörölve, világosan kimondja, hogy a fizet-ésre kitűzött határidőn túl elmaradó kamatoktól mind az adósnak kamatot kötelezni, mind a hitelezőnek azt az adóson megvenni mostantól fogva szabad legyen. (Vége következik.)

Országgyűlési közlemény a Hírnök szerint. (Részletei az october 3kai orsz. ülésnek a mélt. FRRnél.) Miután a tábla többsége az 59. egész a 157. §§nál rö-vid megjegyzések következtiben előbbi nézetel mellett maradt, a főfelügyelőt illetőleg egy fiatal gróf így nyilatkozék: Öszinte örömmel üdvözöltem a t. RR. azon közeledését, mellynél fogva magok részről a főfel-ügyelő elvét elfogadták. De ha átpillantom azon szaká-szokat, mellyekben a főfelügyelő hatáskörét foglalják, nem titkolhatom el a fölötti sajnos érzetemet, hogy a t. RR. közeledése meggyőződésemmel nem felel meg, hogy a t. RR. egy részről a főfelügyelő-hivatal felállít-ásához járulnak, más részről pedig az ő magok által elfogadott hivatal teljesen megsemmisítik. Ha a mélt. FÖRR. a főfelügyelőket úgy fogadná el, mint azok e' helyen felállítatnak, tartok tőle: méltán érhetné őket azon vád, melly a jelen kérdés utolsó vitatásakor fel-hozott, hogy t. i. nem a sikeresen gyakorlandó főfel-ügyelés eszméjéhez, hanem egyedül a főfelügyelő sze-mélyéhez ragaszkodnak; hogy hivatalt kívánnak feláll-ítani, nem pedig azon közvetítő elemről gondoskodni, mellynek szüksége általánosan megismertett. Vala-hányszor a tanácskozás akármely kérdés körül olly hosszú időig forog, szükséges visszatérni azon elvek-re, azon első kiindulási pontra, melly a határozat alap-ját képezte. Midőn a városi kérdés első tárgyalatásá-akor a főfelügyelők indítványba hozattak, közös volt az azok szüksége iránti egyetértés, 's csak később, midőn hatáskörük egyes részletei meghatározása körül forgott a kérdés, ágaztak el némileg a vélemények. Nincs al-kotványos ország Európában, hol a t. hatóságok olly tág hatáskörrel bírnának, mint hazánkban, hol egy részben politik. testületekkint a politikai életnek gyűlpontjait képezik, más részt a közigazgatás organumai és táma-szai. Midőn tehát a kir. városokat mostani állásukból ki-emelve a többi törvényhatóságokkal egy vonalba helyezni kívánjuk, szükséges egy olly elemről gondoskod-nunk, melly kapcsolatot képezzen az egyes t. hatóságok és a középponti kormány közt, melly képviselje e' tekin-tetben a nemzeti egységet, 's éreztesse a t. hatóságok-kal, hogy ők nem önálló, független, történetileg vagy szövetekezés által összekötött státusok, hanem egy e-gyes monarchicus országnak magok körében szabadon működő részei. Nem kormányi kérdés tehát az, melly-ről tanácskozunk: monarchicus kérdés az; de nem mo-narchicus kérdés egyedül: de a rendnek, haza egység-

nek is kérdése, és ezen szempontból aristocraticus és alkotmányos kérdés is. Előre kell é mintegy már népszerűtlonitni azon intézkedéseket, melyeket szükségeseknek vélünk, midőn azokat a kormány megtagadása színeben jelentjük meg, a helyett hogy a nemzet egyik részének meggyőződésén alapuljanak? Minden t. hatóságinknál, tekintsük azokat akár választási akár közigazgatási szempontból, mutatkozik az irányzat: fenntartani magának a törvényhatóságnak és a status központi hatalmának kellő befolyását, összeegyeztetni azon elemeket 's nem elkülöníteni; elkerülni azt, hogy közös működésüknek tér soha nem nyitván, ellenkezésbe kelljen jöniök a hol találkoznak. De feltalálható e ezen irányzat a RR. javaslatában? biztosítva vagyon é egy olly felügyelő-főállítással által, kinek kinevezésében a fejedelem kijelöléshez vagyon kötve, ki maga a helyett, hogy a pártok felett állna, sok esetben nem lenne más mint a pártok kifolyása; kinek ellenőrködni szabad, de kiktől megtagadtatik minden, mi ellenőrködését sikeressé tehetné; kinek a választásoknál jelen lenni hatalmában áll, de ki a kijelölési jogtól teljesen megfosztatik. Alkotmányos elemként kell é egy olly főfelügyelőt tekinteni, vagy nem inkább olly kormánybeli hivatalnak, melynek alkotmányos nyomatéka nincsen; ha a candidatio joga úgy gyakoroltatik, mint azt a RR. indítványozzák, nem mondhatni é arról is, mi a közvetett választást illetőleg egyszer felhozott, hogy az ez értelemben politialis intézkedés volna, de nem politicus institutio. Jól ismerem azok okoskodását, kik azt kívánják, hogy a tárgy ő fels. elibe terjesztve, a kormány az iránt nyilatkozhassék. De mellözve mindazt, mik e tekintetben ismételve felhozattak, azt kérdem, ha minmagunk átlátjuk, hogy a kormány javaslatunkat nem helyeselheti, sőt kívánunk kell, hogy azt ne szentesitse, nem érkeztünk é már alkotmányos fejlődésünk azon pontjára, hol kívánatosnak nem tarthatjuk, hogy a kormány legyen kénytelen megtagadni tőlünk azt, mit minmagunktól megtagadni elég férfias szilárdtsággal 's törvényhozói belátással nem bírtunk. Mind ezeknél fogva a t. RR-nek kijelenteni kívánom, hogy a m. FRR. méltányolják közeledési szándékukat, mindazáltal sajnálkozva kénytelenek megvallani, hogy olly intézkedésekhez, melyek a felállított elve mintegy megsemmisítik, részükrol nem járulhatnak, s hogy fenntartván az egyes részletek iránti észrevételeiket, olly javaslatot, mely mellett a főfelügyelő a városi pártok befolyásától függne, mely mellett az a közigazgatásra való minden egyenes befolyástól kizáratik 's a kijelölési jog tőle mintegy teljesen megtagadtatik, el nem fogadhatnak. Még egyet vélek megjegyzendőnek: a tek. RR. figyelmeztetik ugyanis a m. Fördéket ezen kijelölésökre, hogy a főfelügyelőnek általok kijelölt hatásköréhez nem ragaszkodnak. Ezen kijelentés mellett most is maradok, sőt ezt a t. Rendeknek ismételtetni kívánom: de nem tudom ebből azon következtetést vonni, hogy a m. FRR-nek akármely hatáskör megállapításához járulniok kellene! Elvek mellett küzdöttek a m. RR. mert más sem állásukkal, sem törv. hozói feladással össze nem egyeztethető. Erre egy gr. minapi indítványát ismételve azt kívánja, hogy a városok felett a főfelügyelést az illető megye főispánja vigye; úgy lesz majd egyetértés a polgárok 's nemesség közt. Utána egy másik gróf, mult alkalommal nyilatkozata szerint, miután a városos zsarnok felállítására ellen emelte szavát 's így a t. RR. üzenetét el nem fogadta. Hogy pedig a RR. ezen főfelügyelőt elfogadták, az a magyar nagy panaceaának, a dicső utasítások annyira magasztalt használatának üdvözljes eredménye. Ezen szomorító esemény mindinkább bizonyítja, hogy hazánk jelen viszonyaiban az utasítások inkább szabadságunk felforgatására mint fenntartására czélszerű eszközök már csak azért is, mert lepleül szolgálhatnak egyesek apostasiájának. Valóban jobb lett volna azon sárga indokokat, melyek által a szerencsétlen pótlékutastások eszközöltettek, a honi műipar előmozdítására, a kutyabőröket pedig a szegény vakok és siketnémák bocskoraira szánni. Ha valaha, úgy mai nap hálát mond szónok a gondviselésnek, hogy őt születése a m. főtábla tagjai közé sorozá, meggyőződése pedig elvbaráti díszes koszorujába fűzte, minek következtében ő sem a tömegek rivalgásának, sem a bürocratismus csábításának hódolni nem kénytelen, hanem legyőzve ugyan, de koránsem megtörve, előbbi véleményéhez szilárdon ragaszkodván, derült homlok-kal e szavakra fakadhat: *Victrix causa diis placuit, sed victa Catoni!* A keserű 's mérséketlen vádak sorában egy gróf a többséget arany borjú körüli tánczolásról vádolta, 's mit tartson az ország olly eljárásról, még a szótárban sem vélte föltalálhatónak. Előre jelenti egyébiránt, hogy országgyűlés végével ő 's elvbaráti otthon

agtlálni fognak olly tábla eltörlésére, mely állását nem ismeri 'stb. Egy m. gróf szomorú érzeteit rajzolá, midőn azt látja, hogy vannak Magyarországnak törv. hozók, kik őt üzenetjökben a főfelügyelőket az országra nézve veszélyeseknek állítják 's erősítik, mikép ők ezen nézeteiktől semmi módon nem állandnak el, a Gdikban mindazáltal minden újabb indok nélkül, azokat még is elfogadják 's védelmezik. Szónok szintén örül a kormánytól 's RR-től függetlenségének, 's e szerint ma sem helyesli sem a legelsőbb fősztálat gróf, sem a RR. nézeteit. Az e táblán legelőször tett indítványt most talán fejezőleg használndják a RR. önmagzatjuk meggyilkolására. Szónok iteleto szerint a t. RR. mindjárt eleinte hibáztak, hogy a kir. városoknak 16 szavazatot adtak, a nélkül hogy a föltételek iránt még tisztában lettek volna, s ha úgy szóltak volna mint ő 's elvbaráti, a dolog most talán jobban állna, 's a városok vagy 16 szavazattal bírnának főfelügyelő nélkül, vagy a főrendi többség által annyira ohajtott főfelügyelő mellett csak 7 vagy 8 votumot nyertek volna, mi teljesen kielégítő leendne. Az előbbi országgyűlések menetelire emlékeztvén szónok, azt tapasztalja, hogy kezdetben mindig erősen lépnek föl a RR., de a diaeta végével mégis mindenre ráállnak, mit a kormány kíván, 'stb. Ezen hiány csak akkor szűnendik meg, ha az országgyűlések évenként Pesten tartatni 's a követekek meggyőződésük szerint szólni fognak, mert akkor, ha egyik vagy másik igen rögtön megfordulna, megismérendi őt az ország 's nem mentendheti magát utasításával, melyet talán maga tudott magának palástul kieszközölni. Erre a mult számban említett hazafi gróf köv. remek beszédet tartá: A politika pályája hasonlít nagyon az élet pályájához, melylyen midőn kedvezők az idők, akkor mindenki jó szellel 's könnyen halad; de valamint egyes ember családi körben, úgy a politikának mezéjén akkor mutatja ki szilárd-ságát, midőn az elemekkel küzdeni kell. Midőn atyai jó kormányok igazgatnak, akkor a hazafiság azon tiszte, mely a nemzet jogát örzi, könnyű; de viszont ha olly kormány ül a teendőök fölött, mely a nemzet jogait sérti, akkor mutatkozik a hazafi, ki vihar és szélvész ellen küzdeni mer; és épen úgy, midőn a nemzet olly irányokat veszen, midőn a nemzet némi kedvezésemektől fölhevülve tév irányokat követ, akkor van ideje a hazafinak kimutatni szilárd-ságát 's részemrol azon híres francia miniszter szavaival mondom: „megtörtétek erőmet ugyan, de lelkületemet nem“ használván még egy mondatát egy híres 's csak most nem sokára még ismételtesb amerikai embernek, kirtől a napokban méltóztattak bizonyosan olvasni, miszerint azt mondá: „hogy vannak pillanatok, melyekben barátság, párt, legrégebb viszonyok megsemmisülnek, midőn t. i. a haza vesztélyben forog.“ Részemrol megvallom, szivesebben veszem a dolgok mulatságos és neveléses részét, de vannak komoly pillanatok, hol a legjobb akarattal sem bírom magamat annyira és olly abnegatióra, hogy ne szóljak, kivált midőn gondolom: hogy fősztálati kötelességem — 's bánom, hogy m. gr. Z. K. ur egész beszédét nem hallottam — épen a kutyabőrre jöttem ide; a m. gróf ezen kutyabőrre favorit themájának látszik tartani, mert sokszor variált körülte; szükséges tehát hogy e tárgyról nézve tisztában legyünk. Néhány nap ezelőtt, midőn a zsidók emancipációjáról volt szó, akkor sem tudtam, megvallom, azon logikát megfogni, hogy az, ki a nemzetiséget pártolja, olly könnyen ejthet azon csorbákat 's megengedheti, hogy azon csorbák ejtethessenek; ezt mély fölfogásnak — engedelemmel legyen mondva — nem látom, 's vélekedésem szerint a kutyabőr accurate ezen forrásból ered. Magyarországnak a teendőök közt a nemzetiség legelső. Most napirenden van egy idő óta: a földi táblát, az aristokrátiát sárba vonni, 's megvallom, ha mi egy compact nemzet volnánk, melytől, számát és geographiai helyzetét tekintve, bizonyos fejlődést nemzetiség tekintetében az ember várhatna, nem átalom kinyilatkoztatni — mint azt mar többször is tevém — hogy én Magyarország status quo-ját igen émygetősnek találom; mert itt az egyoldalú privilegiumokat, elszigeteléseket, lenézését egyik rendnek a másiktól szívemből gyűlöltöm 's igen föl tudom fogni, hogy az, mit m. gr. P. J. előadott — 's hinni akarom, hogy legtisztább szándokból és hazafini indulat nyomán ezen egész táblát eltörleni kívánja — becsületes szándékból ered, 's ezzel ő mélt. magas czélt akar elérni; de ekkor — engedelmet kérek, és kénytelen vagyok nyilván kijelenteni — a mélt. gróf a nemzetiségre nem tart semmit. Mi olly körülmények közt vagyunk, miszerint most a magyarság egyenesen a nemességgel 's a főnemességgel van öszszekötve, 's valljuk meg, hogy itt minden demokrácia egyenesen csorbát üt a nemzetiségen. Bocsnátot kérek, nem mondhatnám, hogy én ezen táblá-

ba nagyon szerelmes volnék; én bizonyosan nem vagyok. De azt kérdem: mit akarunk elérni? Alkotmányos 's lehető legliberalisabb alapu kifejtést. De mi szellemben? német, magyar, szláv szellemben? Ha a nemzetiség előttünk nem főszeptem, akkor megvallom, hogy m. gr. Z. K. ur eljárását tudom méltányolni, 's azt mondom, „perregjen le az egész, mások fognak helyökbe ülni“, 's ismét bocsnátot kérek, lehet talán, hogy azok, kik helyünkbe ülni fognak, becsületesebb, okosabb emberek lesznek, mint mi, de hogy magyarok nem lesznek, az előttem axioma. Meglehet, hogy ez talán aberratio, de nyerhessem meg bár a világ minden élvezeit, minden kincseit, én minden kifejlődést, mely nem magyar, lelkemből gyűlöltök, előttem a nemzetiséghez hűség, magyarországhoz tántorithatatlan hűség, alapja mindennek! És így esodálom, hogy egy idő óta, mondatott ugyan már ez rég is ki's akkor ugyszólván scandalumot gerjeszt — nem a nemzetiség szempontjából indulunk ki; ugyan is a főszeptem nem az alkotmány, hanem a nemzetiség, mert alkotványt octroirozni lehet 24 óra alatt a legszabadabb a lapon, nemzetiséget azonban kifejtetni, kivált olly nemzetiséget, mely már olly közel volt a halálhoz, mint a magyar: bocsnátot kérek, de higye el mélt. gr. P. bárdolatlan fogásokkal nemzetiségünket hamvaiból felemelni nem lehet. Mélység kell, kevesebb indulat és szükséges a dolognak nemcsak egy oldalát felhevült kedéllyel tekinteni, hanem megvallani, hogy bajaink sokkal complicáltabbak, mint azt fiatal emberek felfogni képesek, vagy azt felfogni akarják. Belsőm búba merül, 's napról napra mélyebben merül. Minap valaki azt mondá: „hisz Magyarország feltámadt.“ Ez igaz, de még nincs annyi erőnk, hogy új elemeket vehessünk fel magunkba, hogy peszderkedjünk. A fiatal viselkedés 's e szantság a hadnál szép és díszes, mert én csak olly hadat szeretek, hol minden ember azt mondja: „most rohanjuk meg az ellenséget!“ de más részről kívánom, hogy az eszes visszatartóztassa a hadat, 's azt mondja: „gyengék vagyunk még; most ne rohanjuk meg az ellenséget.“ Mindazt, mit gr. Z. K. 's m. gr. P. J. uraktól hallottam, méltányolni tudom és ha visszatétek azon napokra, hol a magyarság el volt temetve, hol gyenge mellékből csak egy pár deák szó hallatott, 's a magyarság ugyszólván ki volt küszöbölve, megvallom, hogy ez mind kellemes jelenet, ez nem botránkyoztat; de más részről aggodom mindig azon, hogy ezen nemzet sírjából emelkedni nem fog, 's attól még inkább rettegek, midőn látom, hogy kapkodások közt ollyanokat teszünk, melylyen az, hogy ezen tábla simplicissime töröltessék el. Nagy szó ez! 's már minap hozott fel, hogy új elemek kell teremteni, mert ezen elemekkel Magyarország kifejtését alkotmányos szellemben kivíni nem fogjuk. És hogyhalátjuk, mikint bonyolodásink, kaján elleneink 's a külintelligencia közt, mely zsbasztolag nyomja vérünket, mily aggasztó állapot ez: hihetetlen, hogy hazafi legyen, kinek szive 's melle a legnagyobb búsongásba ne merüljön, midőn látja, hogy annyi honosunk pártja érdekét 's a haza ügyét nem tudja jól felfogni. Az mondatott: elemeket teremteni kell. Igen, de csak az a baj, hogy az egyszerre teremtés a nagy isten dolga 's nem az embereké; az emberek csak úgy mint a hangyák, fáradhatlan hazafi munkásság, nem pedig felhevülés és szenvedelmek által emelhetik a hont magasb fokra, különben lehetetlen hogy reactio ne születék. Mélt. gr. P. J. azt mondotta, hogy itt illyen amollyan egyedek vannak 's nem a legkíméleteseb kifejezésekkel élt; de már most kérdem a m. gróft: eddigi tettei, eddigi élete, egyáltalában tulajdonsági ollyanok é, hogy olly gyűlöletes censori szerepet vehessen föl? Mert valóban az ember kérdezheti: hol azon nagy tudomány, azon nagy erény, hogy ezen táblát így legyalázni lehessen? Tudom becsülni mindenkinek mondatát, de ha itt ezen táblán némelyekben hibák vannak, 's ha vannak itt olly személyek, melyeknek itt nem kellene ülniök — megengedem, talán lehetnek — de ha magas szempontból vesszük a dolgot, ha felveszük, kik azok, kik a haza javát jobban ismételhetik mint mi: azt tartom, velem együtt a m. gróf nem lesz azok közül kiket azon magasb hatalom, mely Magyarország javát ismeri, kijelölne, sőt azt hiszem, hogy a m. gróft legelsőbb fogná kitörleni (gr. P. J.: töröljön ki). Én olly kitörlést nem kívánok, 's ha a m. gróf hazáját igazán akarja szolgálni 's nem akarja csupán szenvedelméből a világ előtt impune — mit könnyű tenni — az embereket lerakni és sárba lerántani, ha a m. gróf — 's talán megjő az idő — ki fog ábrándolni, ha honunk előmenetelét nemzetiség alapjára fogja rakni: reményem, hogy olly könnyelműleg, azért mivel egyszerre és szörl szöra a m. gróf nézeteire nem hajlik ezen tábla, anathemat reá

sütni nem fog. De kérdem, mi körül forog a kérdés? Az ember azt vélné, hogy itt hazról házra, faluról falura az egész ország közvéleménye compacte áll, miszerint az mondhatnák, hogyha a városok dolgában ezen egy pár kérdést keresztül nem vizsgáljuk, 's azt egy pár főur ellenzi, a házra nézve veszély következik. A m. gr. azt hiszem őszintén kívánja hazánk kifejlődését, 's ha a m. gróf olly apodictice hiszi, hogy a RR. által javasolt szerkezet a házra nézve üdvös, 's ha a m. grófnak e részben scrupulusa nincs, én ő mlgának gratulálok, de én illy szerencsés nem vagyok; 's ha a m. gróf mint Numma Pompilius az oraculumban, ugy bizik meggyőződése helyességében, 's ezen kérdés keresztülvitelétől e háza üdvösségét várja, átlátom, hogy illy praeventióban heves indulattal meggyőződése fentartására dögönyözéshez, korbácsoláshoz, lemoskoláshoz nyulni kész; ezt, mondom átlátom; de kérdem: tudja e mindazt a m. gr. apodictice előre? Én, mint többször mondtam, a status quo-t gyűlölöm 's megváltoztatni akarom minden áron, nincs is veszély, mellynek némi pe. centumát viselni nem akarnám, 's e részben némi kockajátékra is kész vagyok; de hogy előre, kivált midőn a RR. táblája csak egy kis többséggel kívánja e dolgot, 's menjünk faluról falura, házról házra, azt hiszi e a gróf, hogy a nemzet, mellyel itt parázdézgatni szeretünk, mondom a nemzet többsége ezen tábla eltörlését kívánja? Méltóztassanak elhinni, én is tudom, mi történik az országban: sok ember van az országban, ki a nemzetiséget 's alkotványt kifejtetni akarja, de mindent kockára hányni nem kíván, 's aggodalommal nézi: vajjon ezen tábla fogja e magát söpörtetni engedni? Ha az egész tábla — min kétkedem — magát söpörtetni engedi, méltóztassék elhinni m. gr. Z. ur, kit szivemből tisztetek, és gr. P. J., kinek jeles tulajdonságait egyáltalában nem tagadom 's kiről azt hiszem, hogy szolgálatot fog tenni a hazának, 's kinek őszinte barátja is vagyok, mondom méltóztassék elhinni: én sem dictio sem akármí más által magamat söpörtetni nem engedem. Mi a nemzet többségét, mellyel itt gyakran említett hallok, illeti, Phocion híres ember mondására emlékeztetem a FRRet, ki midőn a többség mellette hangosan nyilatkozott 's előadását tetszéssel fogadta, azt mondta: „talán valami rosszat mondtam, mert a felingerült nép előadásomnak tapsolt.“ Nekem fölfogásom az, hogy a többség rossz utakon jár. Már most kérdem: mi legyen annak vége? Hogyha axioma az, miként azon elemek, mellyek Magyarországon léteznek, nem elégségesek, és hogyha a nagy istenek nem segítenek, ne gondoljuk, hogy a magyarságot és alkotványosságot meg fogjuk menteni. Méltóztassanak elhinni, valóban isten csodája, hogy a magyar nemzet, szláv, német és török elemek közt olly sokáig küzdvén, magát fentartani tudta, 's olly ember, kinek szíve a maga helyén van, lehetetlen hogy illy nemzet iránt sympathiát ne érezzen, melly századok óta illy körülmények közt szilárdasága által fen tudta magát tartani. De midőn a világ népei sympathiát éreznek irántunk, más részről lehetetlen hogy a jobb kedély legnagyobb buba ne süllyedjen, midőn látja, hogy azt, a mit eddig megmentettünk, mit dicsőséggel és gyönyörrel lehetne fénypontra vezetni, faragatlan kezek semmisítik meg. Ezzel hazámnak tartozom; 's reám nézve bármí következzék, sőt ha ma volna is utolsó pillanat: azon hűségű fogva, mellyel hazámnak esküdtem, bár holt tetemen menjenek keresztül 's magam maradjak egyedül, magam leszek ellene!“ — Erre az érintett grófok egyike: Igen tisztelt barátomnak gr. Sz. Inak bátor vagyok felelni, hogy ő mlga engem félreértett; mert a nm. főtábla eltörléssel 's az érintett kutyabőr- kifejezéssel csak a pótló-utasítások eszközzése végett megígért és osztogatott diplomákat értettem. Mert jól tudom, hogy ha honunkban az aristokratia eltörlöttnék, akkor abban a szabadságnak még csak két napja volna: első a tömeg zsarnoksága, második egy kényur jáрма alatt, 3dikban következnek a vársói dráma második fölvonása. Hogy pedig a nagy aristokratia nemzetiségünket fentartotta volna, ennek a história ellenmond; a szegény reform. praedikátorok 's a bocskoros nemesembereviskóiban tartaték fen a nemzetiség, de koránsem az arany gyapjas vitézek, nem a többi lovagrendek nagy keresztesei által (ekkor gr. Sz. I. őszszorogyott, minek következtiben a tanácskozás egy időre félbenszakasztott). Mint egy órányi félbenszakasztás után a tanácskozások folytatván, a fölügyelői kérdésnek további, de már más alkalommal is előfordult feszegetései, a táblának némelly tagok által ismételt megtámadtatása 's kölcsönös személyeskedések után a legelsőbb főlészólt ifju gróf elveit a többség elfogadta 's ő exclja az elnök végzésül kimondotta. Az üzenet többi pontjaira nézve a m.

FRR. minden lényeges vitaközös nélkül előbbi nézeteik mellett maradtak.

237d. orsz. ülésb. a m. FRRnél oct. 4én Nádor ő es. kir. fens. elnöklete alatt tárgyalás alá véteték a bunt. törv. könyv III. részire szerkesztett 5dik rendi üzenet, mellyben a FRR. ismételve az 1ső rész fölvételére szólítottak. Erre egy fiatal gróf megjegyző, hogy az előbbieknél fogvást a m. FRRre nézve ezen kérdés feszegetése megszűnt, azért jelenleg is csak azt válaszolják: hogy az üzenetben fölhozott okoskodások vizsgálatába ereszkedni nem akarnak, 's az 1ső rész körül fentartván észrevételeiket bizodalmasan fölszólják a t. RRet, ne függessék ettől fel a 3dik rész körüli alkudozást 's a végképeni fölterjesztést. Az üzenet egyes pontjaira nézve előbbi véleményök mellett maradtak. Elfogadtatt ezután a Hrabovszkyféle alapítványnak kiczikketését szorgalmazó üzenet, fölírasi 's törv. javaslat. Átmenvén az egyetem tanítási 's gazdálkodási rendszerének országgyűlés elibe leendő fölterjesztése tárgyábani üzenetre 's fölírásjavaslatra, egy mélt. püspök, az alapítványok körül kifejtett kir. fölügyelési jognál, valamint az alapítók akarata szentségénél fogva a tek. RR. kívánatát nem pártolhatta 's őket fölszóljattani vélte, hogy a kérdésses adatok kérésétől elállani, a bajok orvoslását pedig az általános tan. rendszer rendes tárgyalására halasztani sziveskedjenek. Egy m. gr. ő Fels. fölügyelői jogát kétségbe vonni nem kívánván, illy tág magyarázatát igen meszse vivőnek találta, mert miután ezen fölügyelési jog mindenre, mi törvény által meghatározott, kiterjeszkedik, illy magyarázatnál a törv. hozásnak semmihez sem lenne szólása. Vitatások folytában a tanítási rendszer hiányai általánosan elismértettek, valamint az olly gazdag jövedelmek hovaforítása több tag által czéliránytalannak állítottat 's az elhibázott tanítási rendszer káros következései kifejtettek. Jelen egy gróf az ország jelen ingerült állapotját, melly itélete szerint még növekedni fog, leginkább a proletariuskoknak tulajdonítja, kik jelen tanítási rendszerünknel fogva prókátorságra adván magokat későbbben kenyert nem találnak 's azért agitációra szánják magokat. Ő Fels. többi tartományban igen czélszerűnek mutatkoznak a realis iskolák, 's azért nekünk is ezek föllállításáról kell gondoskodnunk. Egy fiatal gróf kétségbe nem vonhatónak találta, hogy az egyetemi intézet épen azon elveken nyugszik, mint az ország egyéb alapítványai, ugyszinte kétségtelen, hogy az egyetem körül intézkedéseket tenni a törv. hozás jogai közé tartozik, de az országgy. jelen stadiumában nem kívánna ugyan e tárgyat egészen a rendszeres munkálatokra halasztani de lényeges elrendezés jelenleg már nem történhetvén, azt vélné a rendi üzenetre válaszolónak, hogy a m. FRR. nem idegenek, miszerint a t. hozótest aggodalmi 's kívánati most fölterjesztessenek olly módon, miszerint ő Fels. kéressék meg az egyetem körüli olly gondoskodásra, melly által a tanítás 's kezelés körüli hiányok a legsikeresebben orvosoltassanak. E véleményét ő es. kir. fens. határozatul kijelentvén, egyuttal honi nevelésünk körül oda méltóztaték nyilatkozni, hogy a proletariuskok körüli véleményben teljesen osztozik, okát látván az eddig divatozó nevelési rendszer azon hiányában, hogy nálunk csak egy ut létezik, mellyen magát a tanuló kiképezhesse, 's azért az, ki például prókátorságra szánja magát, köteles mindazon tanulmányt végezni, mellyek az elvont literatúrára szükségesek. Azonban bizonyosakká teheti a m. FRRet, hogy azon új tanítási rendszerben, melly már kidolgozva ő fels. jóvá hagyását minélelőbb megnyerendi, az ugynevezett kenyértanulmányok a szoros literatúrai studiumoktól egészen elválasztatvák, úgy hogy az, ki az elsőkre szánja magát, az elemi 's realis iskolákból egyenesen a practikai tanulmányokra adhatja magát a nélkül, hogy az elvont tudományokat tanulni kénytelen volna. Szóval, a magyar egyetem rendszere is közelebb álland jövendőre a németországi egyetemek tanításmódjához. A gyorsirás körüli üzenetre egy gróf megjegyző: hogy ez olly mesterség, mellynek szabályai igen rövid idő alatt fölfoghatók, de mellynek tökélyre vitele egyedül gyakorlástól függ; azért ő nem annyira egy tanítószék-főlállítást, mint inkább a mesterség biztosítását vélné szükségesnek. E végre talán czélirányos volna a tek. RRet fölszólni: készítsenek javaslatot, melly által bizonyos számú gyorsiróknak az országgyűlésen alkalmazása biztosítottatik. Erre fölírás nem kívántatik, hanem csak országgyűlési határozat. (Elfogadtattott). Ülés vége felé a katonai kihágások 's az 1840: 25. fölvilágosítása iránti üzenetek utasítottak közíratra 's a harszenvi gyogyrendszer számára az egyetemenél föllállítandó tanítószék iránti rendi kívánat ellenmondás nélkül elfogadtattott.

209d. kerül. ülésben oct. 4kén napirendre tűzött tárgy volt az orsz. választmányok hitelintézetéről szóló törv. javaslata; ezt azonban a világos örökösök tárgyában készített üzenet, fölírás 's törv. javaslat, ugy az ausztriai tartományokban a magyarországi lakosokon megvételt szokott ugynevezett „Abfahrtsgeider“ megszűntetése tárgyában készített üzenet, fölírás 's törv. javaslat hitelesítése előzte meg; végeztével pedig az említett törv. javaslat kerüle szőnyegre. A I. fejezet 2. §ban kimondatik a czél, melly szerint „a hitelintézet földbirtokosoknak méltányos kamat mellett évenkénti törlesztéssel öszszekötött kölcsönt ad, 's e végett biztos hypothekára kiadott kötelezvények alapján kamatozó hiteleket bocsátand ki.“ Erre nézve egy megyei követ fejtegeté azon kelleket, mellyek a hitelintézet felállításra szükségesek, szerinte az intézet erős alappal megkivántató: 1) hogy az intézet csak biztos ingatlan vagyona kölcsönözzen, mellyhez föltételeztetik 2) hogy azon vagyon bizonyos jövedelmet hozzon, mert azon vagyonnak csak ugy lehet csalhatlan értéke, ha jövedelmező; 's 3) szükséges, hogy a lekötendő birtok olyan legyen, melly el nem enyészhetik, nehogy az intézet általa károsíthatassék. Lehetne ehez, ha a törv. hozás szükségesnek találja, még más föltételeket is kötni, p. o. hogy azon kölcsönvevő, ki midőn a kölcsönre nem szorul, tartozását fizesse vissza, mert igazságtalan lenne, hogy a gazdag birtokosok mellett a szegényebbek kiszoríttassanak. Általában véve ugy vagyok meggyőződve, hogy midőn valaki a fen előszámlált kellekkel bír, attól a hitelintézet jótékonyágát nem lehet megtagadni; már pedig ezen javaslatból a városokban levő házak, mellyek szükséges kellekkel bírnak, ki vannak hagyva. Tudjuk azonban, miszerint a városokban legnagyobb értékűek a házak, 's ha mi ezeket innen mellőznők, a városi polgárokat a hitelintézet jótékonyágából kirekesztenők, mit részemről igazságtalanak tartanék annál fogva, mivel a tartaléktökhöz a városok is aránylag fizetni fognak; más részről pedig ollyan házak becsüje, mellyek egyszersmind a telek könnyve beírva vannak, könnyebben eszközölhető, mert azok értéke a házbérből biztosan kiszámítható. Nagyobb biztosítékot is találak a jó anyagból készült házakban, mint egyéb ingatlan birtokban, minek jövedelme időváltozástól függ, míg itt a házbérből folytonos biztosítást nyujt; igaz ugyan, hogy a városi házak tűzveszélynek ki vannak téve, de ezen igen könnyen segíthetni, 's különben is a telek értéke, hová a ház építve vagyon, a ház értékének 1/3 részével szokott fölérni; annál fogva az olly jó anyagból épült házakra, mellyek telekkönyvbe iktatvák, a hitelintézet jótékonyágát kiterjesztetni kívánom, biztosítékul az intézet megkivánhatná, hogy a melly házra kölcsön vétetik, az két jó-hitelű tűzkármentő társaságnál biztosíttassék. A becsülés pedig akkép történhetnék, hogy mivel a házak becsülenek alppál a házbér szolgálat, azt a kölcsönvevő tartozzék hitelesen bebizonyítani, mielő aztán 1/3 adó-és javítási költségekre levonandó 'stb. Ez ellen azonban egy karpátvidéki követ által megjegyeztetett, mikép az orsz. választmány a föllállítandó hitelintézet által leginkább a mezőgazdaság előmozdítására földbirtokosokon kívánt segíteni; tndom én azt, ugymond, hogy a sz. kir. városokban fekvő házak nagyobb biztosítékul szolgálnak, mint akármely más ingatlan birtok; látjuk, mikép ezek eddig is takarékpénztárak segély intézetektől 1/2-re elég kölcsönt nyertek, ok tehát a hitelintézet jótékonyágára nem igen szorulnak, de ha ezekre csak ugyan kiterjesztenők, akkor ugy hiszem a földbirtokosok nem sok kölcsön maradna; annál fogva szóló a szerkezetet megtartani kívánta; mi szavazat után 36 megye által 9 ellen meg is hagyatott. Nyitra, Soprony, Liptó és Veszprém megyék, mellyek ezen munkálatot letételezték, épen nem szavaztak. — A II. d. fejezetben a hypotheka kellekei foglaltatvák: „3. §. A hitelintézet mindennemű 's így mind nemesi, mind kerületi, mind szabad kir. városi földbirtokra, mind pedig de csupán örökmegváltási öszszekék kifizetése végett községeknek is adand kölcsönt. 4. §. A hitelintézet kölcsönt ad a bátorságára lekötendő birtok értékének 1/3 részeig. 5. §. Az épületek, gazdasági eszközök, 's marhák hypothekaul nem fogadtatván el, az illető birtokosnak, a kölcsönadandó öszszek mennyisége meghatározásánál alapul szolgáló értékéhez nem számíthatnak. 6. §. A hitelintézet bátorságára hypothekaul csak olly birtok fogadtatik el, melly a) semmine-mű folyamatban levő per alatt nem áll; a) per folyama, annak fölvétele (levata) napjától fogva értetvén. b) Az 1840: 21. t. cz. 19. §. szerint öszszeírva és fölmérve van. c) Az illető t. hatóságok telekkönyvbe bejegyez-tetett. d) Terhes szerződések kötésére törvényes ké-

pe séggel bíró egyede k való sá gos bírtoká ban van. e) Semmi adó ssá g be tá blá zá sá val terhelve nincs. " Az o' tá rgy ba n elő sző r fel sző lalt m. kö vet ug ymond, ezen §§. mind olly meg szorítá so kat fog la nu k ma go kba n, mel lyek az e gész in té zet e zé l já t meg sem misítik; ig az ug yan, mi szerint ez al ka lom mal nem mon dha tjuk ki, ho gy azon szá za dos in sti tu tó, mel ly a' sa ba d bírtokot bi lin csben tar tja, meg szű njék 's á t lá tom, ho gy azt szű nte len le gyeg ze tni nem le het; az on ba n azo kat szem elő l té vesz tni még sem kell, ha csak ez al ka lom mal azt nem mon dju k ki „sicuti possidetis;“ vé le m é nyem szerint ha ha zán kba n ő si sé g nem vo lna, ha te lé k kö ny ve k len né nek, ak kor a' föld bírtokos a' ha za á lta t bi zto sít ott hi tel in té zete re nem so rozul ná nak. Itt az on ba n az e) pont olly sa ba lý t állít fel, mel ly á lta t a' föld bírtokos a' leg na gyobb ré sze az in té zet jó té me nyei ből ki so rozít at ná nek, mert ha zán kba n a' föld bírtok 1/10 ré sze per al at t va gyon. Ne kű nk te hát a' hi tel in té zet meg áll pí tás ná l olly tör vé nyeket kell hoz nu k, mel lyek á lta t a' bírtokos osz tá ly leg na gyobb ré sze ki nem zá ra tít, 's az in té zet bi zto sítá sa mel lett azt az á lta t vé lű m elér he tő nek, ha ki mon dat ná nek, ho gy mind en kö lcső n nem a' szemé lyen ha nem a' jó szá gon in hae reál; 's ekké p ha a' bírtok tu la j do no sa vál to zó nek is, az új bírtokostul a' bírtok ka l egy ütt az ar ra hí te le zett kö lcső n bi zto sít at ná nek; ug y hi zem azo k, kik per t fo lyt at na k, nem na gyon ka ro sít at ná nak, mert a' hi tel in té zet csak egy har ma dát kö lcső nzi a' bírtok ér té ké nek, nem szá mít vá n oda az épü le tek ér té ké t; midő n te hát az új bírtokos az új jó szá ghoz jut, anna k az in ve sti tó t, az épü le te ket, mel lyek kö rű l be lű l mind ig a' bírtok ér té ké nek 1/3 ré szét so ztá t tenni, meg kell fi ze tni, hon na n a' kö lcső n zó t tő ke kö nny en le szá mít ha tó; e gy é bir á nt ha e nni é l a' te her na gyobb len ne, ar ra né zve mon dju k ki, ho gy azon kö lcső n vi lá gos adó ssá gna k te kin te tve n, az új bírtokos azt az adó son rő vid u ton meg ve he ti; ha pe dig ig y sem tel né k ki, ak kor vi sel je az a' te her t, ki a' jó té ko ny sá gba n ré sze sít te tük, 's ez már az on ok ná l fog va sem fog ja ő t an nyi ra ter hel ni, mi vel a' kö lcső n nem örö kő s, ha nem bi zo nyos é vek al at t ele nyé sz te hte ő. Az utá na sző lt m. kö vet pe dig el mon dá, mi ké p ha a' RR. az 5. §. a) pont já t meg tar tják, nem tesz nek e gyebet, mint á lta la az ő si sé get fog já k fe lé les ze tni; mert ha a' 8. 9. §§ ba n ki mon dja k, ho gy a' per al at t le vő bírtokos csak ug y ré sze sít te tük a' kö lcső nben, ha ab ba n a' fel pe res me ge egye zik, á lta la a' nem ze ti ipar vé ge tlen akadá lyá ra fe ná l ló ő si sé g fog örö kít te tni. Mu lt or szá g gyű le sen, midő n a' be tá blá zott adó ssá gna k első ség ada tott, ak kor már az ő si sé g né mi ké p alá sa tott 's á lta la ana k mi né le lő bbi el tő rő lés re al ka lom so l gá lta tott; most az on ba n ezen ja va sá lat á lta t el len ke ző t fog un k elér ni, mert a' helyett, ho gy az ő si sé g el tő rő lte tne k, fel bu zdi tta t na k pür ke zé ds re olly jó szá gok í ra nt is, mi kre még ed dig sem mi per nem kez de tet t, 's ebből az fog kö vet ke zni, ho gy a' hi tel in té zet jó té me nyé ben ke vés ma gyar or szá gi föld bírtokos fog ré sze sít te tni, mert ta lá lko zik ma jd ha zán kba n elég olly pró ká tor, ki a' ré gi í ra so kat fel ku ta tva n, midő n va lamel ly bírtokos a' hi tel in té zete zhez kö lcső nért fog fo ly a mo d ni, azt az on na l meg í de zte ti 's a' bírtokos na k azt mon dja: el ál lok ke re se tem től, ha nek em 200—300 fo rin tot fog sz fi ze tni. É n azt hi zem, ho gy az ő si sé g á po lá sa a' 19. szá za d ba n ab sur dum, ha mi et től meg sa ba d ul ni o ha jt un k, 's ha a ka rju k, ho gy a' hi tel in té zete nek jó té ko ny ha tá sa leg yen, ak kor ezen §§ ka t ki kell ha gy ni. E gy más m. kö vet, mi utá n az ő si sé g még el nem töröl te tte t, nem lát ta mé lán yos na k azo kat, kik nek pe reik va nna k, a' hi tel in té zet jó té ko ny sá gá ból ki zá rni; kö z ve tít ő t, ho gy az in té zet is bi zto sít a sse k, ki vá nta, ho gy csak olly an pe rek so l gá l ha ssa na k akadá lyul, mel lyek ba n a' fel pe res nek az ac to ra tus od aít te tte t. E gy ká r pá t vi dé ki kö vet ug ymond, ha az ő si sé get ezen kér de ssel ö sz se le he tne kö tni, ak kor K. kö ve t é nek tő r de t fe jet ha jto k, ma gam is o ha jto m, ho gy az ő si sé g töröl te sse k el, va gy leg alább mó do sít a sse k; de ezt már je len or szá g gyű le sen nem re mé lli het ni, mi vel e' mel lett a' bírtok bi zo ny ta lan le vő n, az hi tel al ap já ul nem ig en so l gá l ha t, 's ha ma jd a' je len szer ke zet meg tar tá sa mel lett át fog já k lá tni a' na gy bírtokos a k, kik még olly na gy ba rá ti az ő si sé g nek, ho gy per al at t álló jó szá ga i ra pen zt nem kap na k, ipa rko d ni fo g na k az ő si sé get meg szű nte tni é s pe reiket be ve ge zni; mert e zek ro vá sá ra a' nem ze t ká rt nem so zen ved he t. E gy du na mel lé ki kö vet a' je len kér de st fig ye lem be ajá nlá a' RR nek, mert ug ymond a' je len szer ke zet nem más mint ne sze sem mi fog d meg jó l, mi vel a' fel áll í tott föl té tele k mel lett az or szá g 1/10 ré sze nem fog a' hi tel in té zet jó té ko ny sá gá ba n ré sze sít te tni, 's ha illy meg szorítá so kat tes zű nk, vé le m é nyem szerint jobb vo lna fel ha gy ni a' do log gal; S. kö ve t é nek az on áll í tás a, ho gy ma jd tő bben fog já k ki vá nni az ő si sé g el tő rő lését 's ig y két e zé l é re tne k el, nem áll, e gy é b ki nt cso-

dá lom a' kö vet ezen áll í tás a t, ki mű kö dő sű nk ben mind ig azt so ztá mon da ni, ho gy az leg na gyobb hí bá nk, mi szerint e gy ca pá s sal két le gyet a ka ru nk a gy on ú tni. Az on ja va sá lat ba n ré sze m ről ig en örö mest osz to zom, ho gy a' kö lcső n ne szemé ly re ha nem bírtok ra ad a sse k, mert ez á lta t az in té zet kö lcső ne bi zto sít at ná nek, e gy se zers mind Ma gyar or szá g ba n, mi n ho gy a' bírtok ér té ké re csak 1/3 ré sz be n ada tít kö lcső n, a' föld bírtok 1/3 ré sze re az ő si sé g el tő rő lve les zen; el len ben ha ki ves zik a' per al at t le vő jó szá go kat, az ő si sé g to vá bbi á po lá sa mel lett az or szá g 1/10 ré sze re a' hi tel in té zet jó té ko ny sá gá t ki nem ter je sz tít 'stb. Az utá n sző lt mé lt. kö vet meg je gy zé: ho gy á mbár a' hi tel in té zet fel áll í tás a val a' bírtokos el adó sult ar is to k ra tít ki vá n ják fel se ge tni, de va lamint sen ki bi zo ny ta lan va gy on ra pen zét nem ko cz ká zt at ha tja, ug y azt a' nem ze t sem pa za ro l ha tja el; ha azt a ka rju k ug ymond, ho gy az in té zet hí tele bi zto sít a sse k a' kö lcső n adá s ná l, az in té zete nek olly o va to san kell el jár ni, mint ak ár mel ly pri va tus na k; 's va lamint ez, fél vő n pen ze ves zte sé gétől, bi zo ny ta lan bírtok ra kö lcső nte nem ad, ug y ez sem kö lcső nöz he t, ha csak az el adó sult 's per al at t álló bírtokos a k na k, ho gy adó sá ga i k ből bu j ha ssa na k ki, con tri bu tál ni nem a ka ru nk. Vé gre e' kér de s is sa va za ta ra tū zte tve n, 31 me gy e 13 el len a' szer ke zet mel lett sa va zo tott. Az em litett né gy me gy e ez al ka lom mal 's a' kö v. sa va za zó s na k nem sa va zo tott. Kö ve t ke zett a' III. fe je zet. „10. §. A' föld bírtokos, ki az in té zete től kö lcső nte ki vá n fel ve nni, az on első bíró sá gu vál to tő rő v é ny se k ke zhez fo ly a mo d ik, mel ly nek ke rü le t é ben a' hy po the ká ul ki je lő le n dő bírtok fe k szik.“ A' 12 § ba n „a' vál to tő rő v é ny se k a' hi tel in té zet ügy ei vé gte t meg bi za d n dő vál to tő rő v é ny se k é ki bí rőt 's a' ke blé ben hí va ta los ko dó be c sü lőt, ki ket e' vé gre mind en első bíró sá gu vál to tő rő v é ny se k ke zhez ő fel se ge ke gy. ki ne ve zni fog, a' hely si zé re ki kü ldi.“ A' be c sü lő ke né zve az or sz. vá lasz t má ny ja va sá lat á tól el tő rő kü lön vé le m é ny ben pe dig e zé l se zér ő lés e tte sít e s mi a tta t ja va so lta t it: ho gy ő fel s. az in té zet ig az ga tó sá ga mel le ő ü lő k ö t ne ve zzen, kik kö zű l e gy et fo ly a mo dás kö vet ke zte tve n az in té zet ig az ga tó sá ga a' szű k se ges be c sü lő k ke l ki kü lde ne. Cs. m. kö ve t e' kü lön vé le m é ny t pá r to lta, va gy ha ehez a' tő bbség ug ymond, jár ul ni nem a ka rna, a' 12 § t a ké p ki vá n ná m mó do sít at ni, ho gy a' bírtokos a k ne kö te le zte sse nek az on első bíró sá gu vál to tő rő v é ny se k ke zhez fo ly a mo d ni, mel ly nek ke rü le t é zhez tar to z na k, ha nem a' leg kö ze le bb vál to bíró sá ghoz; ho gy ha pe dig e t től is tá vol e sse nek, a' tá vol sá got leg alább 12 mé r fō l de ré t ve, kö ltsé g ki mé lés te kin te t é ből be c sü lő k ki ne ve zé se é r t ő fel se g é zez fo ly a mo d ha ssa na k. Az utá na sző lt m. kö vet kü l dő j ki vá na t á nál fog va a' ta tó sá g á lta t ki vá nta vé g be vi te tni a' be c sü lést. Mi re meg je gy ze tet t, mi szerint az illy be c sü lés e k 5—6 na pig el tar ta nd na k, a' me gy ei ti zt vi sel ő e gy é b ki nt is el le vő n má s sal fog la lva, va gy itt, va gy e gy é b fog la lat o sá gá t pon to san nem tel je si te hte t. E gy más m. kö vet vé le m é ny e szerint a' be c sü lő k ne a' fe l e l ő s ig az ga tó sá g tól ke l lene f ű g ge ni de ha ug ymond, mind en ho vá az ig az ga tó sá g kü lde ne be c sü lő ke t, ak kor a' kö lcső n vé t el olly na gy kö ltsé g ke l len ne ö sz se k ö t ve, ho gy ar ra a' bírtokos a' kö lcső n ve n dő ö sz ve g nek 30—40 szá za d át a' mel lett, ho gy még sok idő vel is len ne e gy be k ö t ve, ké ny te len í te tne k el kő l te ni; sző lő so k kal e zé l se zér ű b nek ve lne a' be c sü lés si et te t e s' kö ltsé g ki mé lés mi a tta t az on mó dot fel áll í ta ni ho gy a' kö lcső n zó bírtokos fo ly a mo dás á hoz mind ig a' szom szé dok á lta t e gy elő le ges be c sü lést ca so l ni tar to z ne k; az pe dig ug y e zé l se zér ű te hte t ne k, ho gy a' ha tó sá g a' szom szé dok kö zű l e gy et, a' bírtokos is e gy et 's e zek ke t ten ismét e gy et vá lasz ta na na k, 's e zek ha r ma n a' bírtokot meg be c sü l ve n, mind en gon dol ha tó ca sal kiker ű l te t ne k. A' sző lás ba n kö ve t ke zett P. m. kö ve t e nem fog ha tja meg, mi ké p le he tne a' szer ke zet ben fel áll í tott elvet el fog ad ni 's á lta la a' ha ta l ma kat ö sz se e gy e zte t ni; s z ó n o k nem vé lte ta ná c so s na k a' vál to tő rő v é ny se k e t mint bíró sá got ad mi ni s tra tív ha tó sá g gal fel ruhá z ni, kö ltsé g ki mé lés mi a tta t leg jobb len ne a' be c sü lés sel a' ha tó sá go kat fel ruhá z ni, mert nem for d ul ha t elő olly e set, mel ly á lta t a' bírtok tu be c sü l te t ne k; mert a' mel lett, ho gy az in té zete nek vé le m é ny em szerint tő b hely ű t ügy nō ke i len né nek, kik a' kö rű l me ny e k ke zé pe st in té z ke d e n d ne k, k ö n n y e n meg tud há tják a' bírtok tu be c sü l te t e sét; ig y pé l d a ul, ha Má r ma ro s ba n e gy hold föld 150 fo rin tra be c sü l te t ne k, azt mind en ki á t lá t ná, ho gy ha mis; más ré sz ről ha F. me gy é ben e gy hold föld 100 fo rin tra be c sü l te t ne k, mi vel ott va nna k olly an föld ek, mel lyek nek hold ja 200 fo rin tot meg ér, csak azt ke l lene meg tud ni, ho gy azon bírtok azon jó föld ek kö zt van e? Az elő sző r sző lt kö vet pe dig ő si zint é n ki mon dá ok á t, mi é r t nem ki vá nja a' be c sü lést a' ha tó sá gi ti zt vi sel ő ke re bi z ni, t. i. mert nem fe l e l ő se k, 's e' mi a tta t, nem a ka rja a' ti zt vi sel ő k ke d ve zé sei á lta t az in té zete t ve s zé ly e zte t ni; lá tju k ug ymond, az or szá g ba n

mi ké pen tör tén ne k a' be c sü lés e k, in nen van ho gy a' szin há zi kö lcső n nél is olly an na gy hí ba tör tē t: en nek ki ke rü lē se re te hát ki vá n ná m ja va sá la to ma t meg áll pí t at ni. E z utá n K. m. kö ve t e, ug ymond: va lamint az esk ű t se k e k ha zá ja An glia, ug y a' hi tel in té zete k é Por osz or szá g. Ha 2 dik Fri drík mi ni s zte re Kra mer, ki az ot ta ni hi tel in té zet ter em tő je va la, je len munkán ka t meg te kin te nē, bi zo ny mo so lyo g ni a ke l lene, mert nek ű nk olly in té zete ket, mel lyek nem ná l un k sz ű l te tte k, ma gyar o si ta ni nem le het, ezt ná l un k a' ta pasz ta lás a' vál to tő rő v é ny e k nél is meg mut at ta. Ha ezen munka ug y, mint most áll, meg ma rad, ak kor tő bbe k kö zt az on ne hē z se g is elő fog gō r d ű l ni, ho gy a' kö lcső n ve vő nem fog ja tud ni, ho va fi ze sse a' ka ma tot, mert az or szá g tá vol vi dé k é ből sz ű n te len Pes tre nem ut a z ha t it. Por osz or szá g ba n mind ez, mind pe dig a' be c sü lés mó d meg van fejt ve, mit né ze tem szerint hely ze t ű nk he z al ka l ma z va nek ű n is el le he tne fog ad ni; ott t. i. fel van áll í tva e gy cen tra lis ig az ga tó sá g 's az or szá g vi dé ke in Land stā u de, mi ná l un k a' me gy é k le he t ne k, tő b al ig az ga tó sá g, mel ly 1 el nō k ből 2 ű l nō k ből é s 1 ti tok no k ből áll, ig y van ez Szil é z i á ba n is, 's e zen ti zt vi sel ő k fi ze t e sei az or szá g na k sem mi be sem ke r ű l ne k, mert azt az 1/4 ka ma t bō ven kí pō l o lja. Por osz or szá g ba n va gy Szil é z i á ba n, midő n va la ki nek pen z re van sz ű k se ge, az al ig az ga tó sá g hoz fo ly a mo d ik, 's ez e gy ű l nō k ö t va gy a' ti tok no k o t ki kü ldi, ki a' be c sü t el in té z i, a' fo ly a mo d ő á lta t ne ve zte tte k e gy ed ho z zá s zó l ha tá sa mel lett, de e zek a' be c sü lés ben el dō n tő sa va za t tal nem bí r na k; ezen al ig az ga tó sá g fog la lja le az t a n a' jó szá got az on e set ben, midő n az adó s a' fi ze t e s t el mu l ta s z to t ta. Illy al ig az ga tó sá go kat ke l lene te hát ná l un k is e gy va gy tő b me gy ét ö sz se fo l g al va fel áll í ta ni, 's e zek á lta t a' be c sü lē se k e t ha so n lō k é p el re n de l ni, mert az in té zet ter me s ze te meg ki vá nja, ho gy a' be c sü t ma ga e gy de i á lta t in té z e el 's e' mel lett ho gy az a' ha tó sá g tud tá val tör tē njē k, a' be c sü lés nél két a' ha tó sá g á lta t ki kü l dō t ti zt vi sel ő je len lé t é ben be c sü l te s se k meg a' bírtok, e zek a' be c sü lést mint leg ale tes ti mo ni um alá ír já k, de a' be c sü lés ben el dō n tő sa va za t tal ne bí r ja na k. E gy más m. kö ve t e pe dig mon dá: ha a' ha tó sá g ba n az in té zete nek ügy nō ke i les zen, mi nek fel áll í tás a né k ű l d ű z he t len, a' ha tó sá g be fo ly á sá t a' be c sü lés nél sz ű k se g te len nek ta lá lja, mert az in té zete nek fe k sz ik leg in k á b b ér de k é ben, ho gy a' be c sü lés ug y e zé l se zér ű b se k, mi á lta t mind en ok o z ha tó k á r el há rít a s se k; mi né l fog va a' leg ale tes ti mo ni um o t, mint mel ly K. me gy e ja va sá ta ra is leg ki se bb el ha t á r zó be fo ly á s sal sem bí r and, kö ltsé g ki mé lés te kin te t é ből mel lō z te t ni ki vá nta. Volt a k vé gre, kik a' szer ke zet meg tar tá sa mel lett nyi la t ko z ta k. A' vé le m é ny e k illy ké pe ni el ág z á sa mi a tta t leg e l se bben az on kér de s t ű z te t te t sa va za t al: ma ra d jon e a' szer ke zet, va gy nem? 's 31 me gy e 14 el len a' mó do sít á sa sa va zo tott. E z utá n a' szer ke zete zhez leg kö ze le bb álló es—i in dít vá ny jö ve sa va za t alá, mit 29 me gy e 16 el len szin te el mel lō z t. Vé gre a' p—i é s k—i in dít vá ny ű z te t te t sa va za t ra, a' pes ti in dít vá ny t 31 me gy e 13 el len el fog ad ta. „22. §. A' be c sü lés kö ltsé g it a' kö lcső n kē rő föld bírtokos, ak ár ny e ri meg a' ki vá nt kö lcső nte, ak ár nem, mind ig vi sel ni tar to z it, 's azo k raj ta az ille tő vál to tő rő v é ny se k ha tá ro za ta ra vál to tő rő v é ny se k é ki el já rás útján meg ve end ű k.“ Itt nem mel lyek a' szō be li el já rás t ki vá n ták meg áll pí ta ni, de sa va za t útján 28 me gy e 17 el len a' szer ke zete t tar to t ta meg. „26. §. A' hi tel in té zet 200,000 fo rin t ná l na gyobb ö sz se get e zen e gy ed nek ak ár e gy, ak ár tő b kö te le z vő ny re kö lcső n nem ad ha t, el len ben 2000 fr ná l ki se bb kö lcső nte sem ad.“ A' 2000 mi ni mu m o t az á lta lán yos tő bbség 500 ra sz áll í to t ta le. A' ma xi mu m ra né zve e gy kö vet meg em lit é, mi ké p ezen kér de s nél es ze za va r van, mert itt meg in t e gy ed ről é s nem va gy on ról van sz ő; meg le he t ug ymond, ho gy é n e gē zen más hi tel in té zete t ről szō l o k, mint milly ent az or sz. vá lasz t má ny ter ve zett; vé le m é ny em szerint, ha a' bírtok 1/3 ré sze re ada tít csak kö lcső n, mi né l tő bben fo g na k az in té zete től kö lcső n ve n ni illy bi zto sít é k mel lett, annál job ban nö ve k de k az in té zet e re je; itt ki me rít e s ről szō sem le het, mert az in té zet olly bi zto s hy po the ká ra fog hí tel le ve le ket ki ad ni, mel lyek mind en ki á lta t, mi vel bi zto sá ga mel lett még bi zo ny os jö ve d e l m ű is les z, el fo g na k fog ad ta t ni; nö ve k de ni fog e re je, mert a' 200,000 al ap tō ke az in té zet elő le ges kö ltsé g it 's a' szemé ly zet fi ze t e s it nem fō d ű z he ti, ha nem mi né l tő b ember ves z fel kö lcső nte, az 1/4 ka ma t a' kö ltsé g e k pó t lás á t annál job ban sa po ri ta nd ja, annál fog va nem lát om át, mi é r t ke l lene a' ma xi mu m o t meg ha tá ro z ni. E rre az on ba n meg je gy e z te t te t, ho gy az in té zet ki vá lt ke let ke z to kor, ké sz pen z né k ű l ma gát fen nem tar ha tja, ha mind en ki nek bírtok a 1/3 ré sze re pen z kö c s ű n ű z te t te t, ki fog jót áll ni, ho gy a' hí tel le ve le k no mi na lis ér tē ke nem fog e s ű k ke n ni 's ab ba n té ved leg in k á b b K. kö ve t e, ho gy nem ves zi fig ye lem be, mi ké p a' pa pi ro s na k csak ide a lis ér-

téko van, a' realis értéket, a' pénzt, csak a' tőkétől kölcsönözheti, 's mivel a' hitelintézet nem pénz, hanem hitelleveleket fog kezelni, ha minden birtokra 1/3 rész kölcsön adatként, 's néhány nagy terjedelmű jószágokkal bíró, kik nagy summákat vettek, kölcsön a' kamatot rendszeresen fizetni elmulasztanak, meddig az bírói eljárás mellett behajthatnák, az intézet a' kamatokat pontosan szinte nem fizetheti, mivel arra a' 200,000 tartaléktőke nem elégséges, illy bizonytalan alapu hitellevelek nominalis értéke sem bírhatván olly szilárd hitellel, vásárlásuk esőkkenne, 's ha egyszer az alparin nem állna, akkor az intézetnek azonnal vége lenne. Ennek czáfolatára az előbb szolt K. követ megjegyzé, mikép a' hitelbank jegyeiért soha pénzt nem ad, 's az ellenvetés a' hitelintézetnek a' zettelbankkali összekapcsolásából keletkezett; a' hitellevelek becsé nem fekszik egyébben, mint a' kamatok pontos fizetésében, mert értéke a' földben biztosítva van. Nézzük Lengyelországot, midőn ott a' forradalom az éjszaki óriás ellen kiütközött, 's minnek a' szétosztás lett következménye, mi történt a' hitellevelekkel; azongyásos időszakban 8—9 cursust kaptak, míg a' statusadósság egészen tönkretört, 's ennek nem más oka, mint hogy a' hitellevelek nem személyekre, hanem birtokra vannak kiadva, mellynek értéke elveszni soha nem fog. Ebből az következik, hogy nekünk nem kell a' felől gondoskodni: vajjon azt a' bécsi Zettelbank beváltja-e vagy nem, mert ha a' hitelbank jól van organisálva, nincs semmi, mi azt megbuktathatná; 's így ezt a' Zettelbank alá rendelni valóban nevesítés, mert a' földbirtok sokkal több értékkel bír, mint a' pinczében heverő arany és ezüst. Ezen okok azonban a' többséget nem tették meggyőződötté, minélfogva megmaradt a' szerkezet., 29. §. A' hitelintézet a' kölcsönadott tőkének 1/4%-et a' 91. §-ban említett leszámítási díj fejében 2%-et pedig a' tartalék-alaptőkének öregbítésére a' kölcsönadott tőke leolvasásakor visszatartóztatja. — A' RR. többsége 25 megye 20 ellen a' 2%-et sokalván, mivel az némi uszárkodási szint hord magán, azt módosítani kívánták; és pedig némelyek 1%-re, mások másfél %-re kívánták csökkenteni, végre szavazat utján 24 megye 20 ellen a' másfelet fogadta el.

238d. ország. ülésb. a' m. FRR-nél oct. 5én napirend: a' nemnemesek hivatalviselési képességéről üzenet 's fölrási javaslat. A' RR. kívánatát egy nm. gróf 's országnagy igen általános és határozatlannak találván a' RR. fölhivandóknak vélte, nyilatkozzanak szorosabban 's jelöljék ki világosan azon hivatalokat, mellyekre a' nemnemeseket képesekké tenni kívánják. Ezen nézet végzésé válván, némely tagok azt kívánták a' választáshoz előre kimondatni, hogy ezen nm. tábla az elvet elfogadja; mi azonban több oldalról ellenzésre talált, megjegyezvén egy m. báró 's főispán, hogy némely elvek elfogadása vagy elmellőzése épen azok alkalmazásától 's kiterjedésétől függ, mint jelenleg is ő a' nemnemesek hivatalképességét csak úgy fogadhatja el, ha határozottan megtudja, milly kiterjedésben szándékolják az megállapíttatni. De e' tekintetben maga a' rendi üzenet ad utmutatást, miután ott is csak fokozati képességről tétetik említés, 's ennek következtében úgy lehetne a' választáshoz nyilatkozni, hogy a' m. FRR. a' fokozati hivatalképességhez elvileg járulnak, de a' hivatalok világosabb 's határozottabb megemlítését kívánják. Ez elfogadtatván, a' vitatkozások folytában még többféle erkölcsi 's politikai megjegyzéstörtént a' hivatalképesség körül, 's egy m. gr. Magyarország egyik fő baját abban látta, hogy a' nemesség folyton szaporodik, nem fizet 's nem engedelmeskedik, 's egy németnek hozzá intézett mondását közlő: „Bei Ihnen sind die Edelleute gar zu zahlreich, und wenn ein neuer gemacht wird, haben alle eine närrische Freude.“ Miután a' nagy isten a' magyar nemességet már szerencsés házasságok utján is olly szépen szaporítja, fölsőlegnek tartja, azt még artificialiter is szaporítani. Miután a' hozandó törvényben nem az foglaltatik, hogy a' nemnemes, az, vagy ama hivatal elnyeri, hanem csak, hogy azt elnyerheti, a' mostani választás 's kinevezés módjánál ezen egész képesség aligha nem Sancho Pansa ebédjéhez hasonlíthatni, ki előtt a' legizletesebb étkek fölkrakattak ugyan, de ő azokhoz nem férhetett. De legalább remény sugára legyen a' kitünő észtehetséggel és szorgalommal fölruházott nemnemesnek, hogy ha pártfogója akad, mégis nyerhessen egy kis hivatalocskát. Az ezután fölolvastott üzenetek a' folyóhomok 's Buccari városban fölállítandó hajózási iskola fölött, ellenmondás nélkül elfogadtatván, a' sz. kir. városok iránti 7dik választáshoz közíratra adatként, a' t. RR. pedig elegy ülésbe meghívatlak, holköv. fölírások fölolvastattak 's expedíaltattak: az országgyűlési költségek, a' Hrabovszky alapítvány

kiczikkeztetése; törvénykezési szünnapok 's a' törvények szavai fölötti concertatiók megszüntetése tárgyában.

Pozsony oct. 8án 1844. A' magyarhoni ágost. hitv. evangélikusok főfelügyelője, Zay Károly gr. értesíti mindazokat, kik iránta némi vonzalommal viseltetnek, hogy ámbár a' jövő 1845ik évre szoltó, Liptó Szentmihályon kijött, Fejérpataky féle tót naptár 32ik lapján halála országzerte hirdettetik is, a' mennyiben t. i. neve az ágost. hitv. evangélikusok hivatalnokai sorában, isten tudja, mi okból nem tétetvén ki, a' főfelügyelői hivatal megürültnek mondatik: ő mindazáltal él 's csekély tehetségei szerint szintugy működik 's működendik mint eddig, a' protestantismus és haza érdekében. —

Budapesti napló. M. is üdvözöltük 's hazafüli örömmel sietünk e' lapok 67dik számában, olvasónkkal ő fels. királyunk azon fejdelmi haráztatát közleni, miszerint Pesten ipartanodák, még pedig *Isztván-magyar ipartanodák* felállítására méltóztatott rendelni, 's ugyanott elő is soroltuk mind a' nyolcz tanszék 's tanfolyam tárgyait, az illető tanítók 's igazgató fizetését, szóval azok egész belserekeit, 's az egyetemes magyar sajtó méltó hálaival 's örvendezéssel üdvözölő ő fels. ezen olly korszerű mint nagyfotosságu, hazánk 's név szerint nemzeti iparunk fölvirágzására olly gazdag és üdvös ered. ényeket ígérő sőt biztosító intézkedését, minélfogva, mint közobajtás már jó idő óta, iskoláinkban már nemcsak azt fogjuk tanulni, mit felednünk kell, hanem bírádunk egy olly intézettel is, melly minden egyéb fölött képes lesz, a' világ jelen iránya szerint kifejtteni az eddig szendergett nemzeti erőket; olly intézetet, melly által a' polg. társaság egy új osztálya, egy magyar iparúzó 's kereskedő osztály fog teremteni 's a' nemzeti erők egy új gyümölcshozó irányban fejlesztetni, minélfogva nem idegen ajku bevándorlottak fogják kirekesztőleg üzni a' kézműipar 's közvetleni termékink eladását, hanem honfiak, magyarok 's magyarokká lettek. A' szűkebb tehetségu nem lesz ezentul kénytelen mindig csak az ügyvédek szűles útján keresni üdvét, hanem viritőbb reményű tájakon találandja fel jövendőjét, hol a' legkövetőbb konczokat eddig idegenek szedték. Kevesebb prókátorral kevesebb pör, 's több pozitívitás mellett kevesebb negatívitás lesz mond a' Budapesti Híradó, 's méltán számítja a' magyar ipartanodák intézetét V. Ferdinánd uralkodásának legragyogóbb tettei közé. — De ez még nem minden, ő fels. egy egész új tanrendszert kíván létesíteni hazánkban, melly közül az elemi iskolák már szinte szabályoztatva van, valamint a' módszertané (praeparandia) vagy is elemi-iskola-tanítókat képező intézet is. Az utóbbi már e' napokban fel is állott ugyancsak itt Pesten, 's tanítóji fel is avattak; az elemi iskolák imig szabályoztatnak. Ezek alsók és felsők lesznek; amazok két osztályal, fatuk, mező- 's kir. városokban: ezek a' nagyobb mező- 's kir. városokban, egy 3dik — sőt az iparúzó 's tehetősb kir. városokban, egy 4dik osztály is. Az alsó elemi tanodák tárgyai: vallás, olvasás, írás, számvetés (mind ez az illető helyben divatozó anyanyelven) 's egy szinte ezen nyelveken készüendő, 's igen könnyen érthető olvasókönyv használata. A' felső elemi tanodák első három osztálya azoknak való, kik azokon túl más iskolai oktatásban részesülni nem kívánnak, mind pedig azoknak, kik vagy a' 4dik osztályba, va y gymnasiumba szándékoznak. E' három osztály tárgyai: vallás- és erkölcs-tan, bibliai történetekkel 's evangéliumok könnyű magyarázatával együtt, a' helybeli pap által előadotva; magyar és hol más anyanyelv van, ezen olvasás, 's mind a' szép- mind helyesírás, számvetés, magyar nyelvtan mindenütt, 's ezen kívül, hol más nyelv divatoz, ennek is nyelvtana, a' közéletben előforduló írásbeli föltételek tanja; a' gymnasiumokba átmenendők részére latin szavak olvasása 's írása, végre egy, a' felső három elemi tanoda számára szerkesztendő olvasókönyv használata. A' 4dik osztály, két évfolyammal és szintannyi tanítóval, azok számára van rendelve, kik művészetek 's jeles mesterségekre kívánják szálni magokat, vagy az ipariskolákba átmenni. Ennek tárgyai mindkét évfolyamban: vallás, az összetett számvetésmódok, szépírás, magyar és német nyelvtan, tollbamondással írásbeli föltételek, polgári építész, rajzmesterség, kiválta szám-mű- és mesterségekhez szükséges vonal- és kör-rajzolás; ezen kívül még az első folyamban: népszerű mértan 's Magyarország és az ausztriai birodalom földirata; a' 2dikban pedig térisme- és mozgonytan (stereometria és mechanica), szavalás vagyis szépolvasás, természetrajz, természettan 's a' többi európai 's más világrészi tartományok földirata: az utóbbiakat a' művészek és mesteremberek szükségéhez alkalmazva. Ezen kívül a' kir. rendelet azt kívánja, hogy csak azok mehessenek a' második osztályba, kik az elsőt mint proficiensek végezték; hogy mind azok, kik gymnasiumba, mind kik az ipariskolába kívánnak átmenni, a' felső elemi tanodák három osztályt kell végeznök; hogy Horvát- és Tótországban a' felső elemi három osztályban a' tiszta horvát nyelv grammatikája, a' 4dik pedig, valamint a' tanítókat képező intézetekben (praeparandiákban) a' magyar nyelv elemei is tanítassanak; hogy a' Pesten létező nemzeti iskola e' terv szerint példánytanodául alakíttassék; de hogy ott, hol a' 4dik osztály felállítására nincs költség, a' gymnasiumba 's ipariskolákba átmenendőknek legalább három osztály állíttassék ugyanannyi tanítóval. Hátra volna még a' m. kir. egyetem 's illetőleg a' diák felsőbb 's alsóbb iskolák rendeztetése; 's miután ezekre nézve, mint olvasónk Társalkodónk múlt számából is láthatják, a' t. KK. és RR. ügyelme is kiterjedvén, már t. javaslatot is készítettek, 's annak még ez

országgyűlés alatti helybenhagyását olly buzgón szorgalmazzák, alapos reményünk lehet, mikép ő felségétől ez ügyben is minélfőbb a' legüdvös 's legcélszerűbb intézkedést váhajuk. Örülj magyar! iskoláid is a' karszellemhez lesznek maholnap idomítva. — A' középonti vasut felavatása, mellyet mult számunk röviden említe, reg. 8 órakor vette kezdetét. A' hely színen, egy izletes kis sátor vala felülve a' meghítt vendégek um. ő exja Mérey Sándor a' nm. kormányhatóságok, nemes vármegye 's mindkét fővárosi tanács, valamint a' vasuti igazgatóság, egy számos választó polgár 's egyéb tisztviselők számára. Simon Florent ügyvéd ur velős beszédben adván elő az összejövetel czélját, a' válla a' 's e' felavatási perecz fontosságát, Feichtinger Domokos epát 's belvárosi plebános a' hely ünnepeles felszenteléséhez fogott 's mozsarak durrogási közt az első ásó földet kiemelé, mit a' jelen voltak közül többen követének. Az első talyiga-föld szinte taraczkrobaj közt vitetett, mire a' dolgozó napszamosak azonnal a' munkához fogtak, mellyet szakadatlanul folytatand, míg az időjárás engedi. Az ünnepegy egy vidám áldomásokkal füzerezett villás reggivel fejeztetett be az uralkodó ház, nádor ő fens. a' törvényhatóság, a' vaspályáigazgatóság 's b. rdre éljenezetvén. Másnap Dunakeszi, Főh 's Palotáról már 3—400 munkás találta itt dolgot 's az igazgatóság mint a' fővárosokban egy megyeszerre is hirdetést bocsátand ki a' munkakeresőkre nézve. Sok száz szegénynek tehát ismét egy új él e' l e m i 's kereseti forrás nyitott, ha igazán 's folyvást czélérésig (s nemcsak ideig óráig színre és szemfényvesztőleg mint sokan gyanítják) szorgalmaztatok e' ragyszerű munka. Remélljük a' pesti betyárok 's bitangok száma ezáltal is esőkkenni fog. De remélljük azt is, hogy a' tisz. igazgatóság, másfelől arra is gondos leszen, mikép tiszt 's igazgató hivatalainál legalább néhány magyarul tudó egyedet is alkalmazand, miután már is fordult elő eset hír szerint, hogy a' társasággal szállítások iránt egyezkedni akarók nem találtak ott magyarul értőkre, mert még eddig, nem minden magyar birtokos tud németül is. kikkel, mondám, értekezésbe bocsátkozhatott volna. Zimpel ur lekészönte következtében a' főmérnöki hivatalra e' vaspályánál Beyse ur mozdíttatott elő, ki a' földmunkálatokra nézve már előbb is szerződött volt a' társasággal. — A' tudm. társaság ülését két havi szünet után t. h. 7dikén ismét megkezdé, olly számos részvevők jelenlétében, minőre rég nem emlékezünk. Nagy érdeket ada ez ülésnek keleten utazó Jerney János rendes tag négy rendbeli tudósítása, nagy vállalat utazásának 's fölfedezéseinek eredményéről. Jerney ur Odesszából indulva Taganrogba, onnét egész Keresig haladott, bejárva azon tartományokat, mellyek a' régi Lebediást, azoa Lebediást képezék, mellyen Constantinus porphyrogenneta szerint őseink a' Karpatok hazájába költöztek előtt laktak, 's a' legnagyobb meglepetés bámulatával 's lelkesült pietással eltelve tudósít, mikép itt e' tartományvonalon 's névszerint magában Keresben ezekre menő kisebb nagyobb sírszobrokat fedezett fel, mellyeket magyar őseink valódi sírszobrainak ismert fel. E' sírszobrok nem állnak ugyan már künn a' puszták sivatagán, hanem kerítésben, épületekbe vakolva, részint a' szobrok kertekben díszfaragványokul felállítva. Jerney ur több százat vizsgált meg 's azokat kétféleknek lelte, férfi- és nőszobroknak; a' férfi szobrok egészen úgy képezetvék, mint őseinket az előbb említett görög császár leírja, a' fön alacsony sisak bajusszal, de szakál nélkül, hármastűstökbe font hajjal, sinóros dolmány és p. emes mentében, szak nadrág és eszímában sarkantyúval; ugy a' szokásos fegyverekkel, kelevéz, puzdra, kard és mellvérttel. A' nőszobrok a' magyar tarajos fejközhöz hasonló fejjel, fülfüggők 's nyakgyöngyökkel kerülnek elő, a' redős szoknya fölött prémes mentében, 's igen picezi l á b a k k a l, de eszímában. Előleg csak két jó kerben levő főt szerze meg magának az utazó, mellyeket minélfőbb, tán már az idej nagygyűlésre vél felküldhetni, de reményt nyujt, hogy egész szobrokra is szert lehetne tenni, bár nem kis nehézségekkel. Egy véletlen körülmény, szolgáljának 's illetőleg t. l. másának hűltársága utazó tudósunkat Keresből visszatérni kényyszeríté Odesszába, hol embert vala fogadandó, de illyet itt nem kapván, átrándult Jászvásárba, holigen érdekes ásatásokat kezdé meg, 's a' telet itt tölteni szándékozik. Igen sajnáljuk, hogy ez igen érdekes, az egész haza ügyelmét igénylő levelek hírlapok utján nem közöltetettek, szokott uton pedig jóval később 's akkor is nem olly nagy számu példányban jutnak a' közönség kezébe, minőt ezek is 's az academiának sok más egyéb tárgyai valóban érdemelnének. — A' pesti cukorflomító gyár igazgatójává Meyer Károly ur, a' csövényi cukorgyár tulajdonosa választott. A' derék hazafi azon ajánlatot tevő, hogy az egyesület ügyeit az első nyolcz hónapban t. ing y e n kész vezérleti. Ugyanez alkalommal az egyesület 50 p. frtos részvényrel az iparegyesület a' apitói sorába járult. Ez már szép, midőn egyik egyesület a' másikat pártolja. —

Komárommegyel közgyűlés. E' rendkívüli közgyűlés amaz isméretes 3 millió forint megajánlása végett tartaték, mellyet az orsz. küldöttség a' haza közszükségei födözésére tervezett. A' Rdek azonban az orsz. pénztárt most egyedül a' nemesség hozzájárulásával kívánják felállítani azon elvből, miszerint az adózó osztály a' nélkül, hogy az ezen pénztár hasznáibul folyó jöbbléteit élvezné, már is új teherrel rovatnák meg. Már pedig tudva van adózóinknak jelen szomorú sorsa, minélfogva a' közadózás különféle fajai annyira megsulyosodtak vállaikon, hogy jelen körülményei közt

ujabb terhet elviselni képes alig leendő. Igaz, utasításunk többi okai közt, hogy az adózó néposztályra színter, kiadnak idővel a' kérdéses ajánlat hasznai; de vajon o' remény fejében képes lesz ő előlegezni, mielőtt természetvény kereskedésének restrictiója az ezeryi akadályok kötelekeiből fel nem pattan és számára a' pénzkeresetmód csatornáji meg nem nyílnak? Biztosítógag felelni alig lehet; minélfogva több illyes felhozása mellett utasításunk szerint egyedül a' nemesség által viselendő orsz. pénztárból — fentartván az adózó osztálynak jövődjére a' közterhekben nagyobb aránybani részvétét — a' következők létesítése határozatott el: 1) 's mindenek előtt a' fumei vasut, a' választmány tervezete szerinti arányban, melyre míg elkészül, évenként 2 millió ft ajánlatik; 2) a' Luiza-ut megváltása 1 millió 350 ezer ftal; 3) a' népnevelés eszközlése 400 ezer ft ajánlattal, 4) a' fumei kikötő 250 ezer ft. 5) az orsz. utak és csatornák terve, 150 ezer ft ajánlattal; végre 6) a' hitelintézet felállítása 200 ezer ft-nyi ajánlat mellett. Az orsz. küldöttség által létrehozatni ajánlott többi tervpont elmarad. Gr. Kroye Miklós, ha ugyan magyar királyink egyikéhez rokonságát megmutni képes, honosítatni fog. Továbbá oda utasítottak követünk, hogy a' városok ügyében inkább törvény nélkül jöjjenek haza, hogy sem a' felügyelőket elfogadják. Végre koronaörnek a' nemzet irányában kitüntetett Jelen érdemei tekintetéből b. Vay Miklós ur ajánlatván közakarattal, k ö v e t i n k a' választáskor reá szavazandak. —

Spanyolország.

A' matoroi (Catalóniában) özszeesküvést, melynek következtében számos elfogatás történt, azonban egész Spanyolországot behálózta fonalaik igen bajos lenne mindenütt felgombolyítani, a' matoroi első alkotv. alcalde fődözte fel, ki mindenféle hatóság 's hivatalbeliekkel együtt tervavatott volt. A' tettesek mind a' barcelonai fellegrvárbán őriztetnek. Barcelonában is, mint Madrid, Saragosa, Valencia, Sevilla, Malaga, Cadiz, Granadában 'stb. több minden helyzetbeli egyedet fogtak el, 's Valenciában több külföldit is, mint részest vagy tudtasokat (Mitwisser). Az özszeesküvés czéljáról különféle vélemények uralkodnak; némelyek szerint, az 1812d. alkotvány 's Esparteronak a' királyné nagykoruságáig, melyet amaz alkotvány szerint 18d. évében érne el, regenssé kiállítására; mások szerint szövetséges republicát felállítás. Annyi való: hogy a' progressisták minden szinezete szilárd tömeget képez a' mérsékelpártiak ellen; 's mikép a' dolog jelen állása, minden hasonlít az 1840 előttiéhez, 's kiki olly fordulatot gyanít, mint akkor történt. Az elnyomott párt jelenleg csöndesen viseli ugyan magát; igen csalatkoznak azonban, ki hinné, hogy Spanyolországból végkép eltűnt; titokban munkássága boszuszomjával arányban növekszik; jelesen a' seregben széles terjedelmű egyetértés szövődik 's az elhatározó perczen láthatni majd csak, hogy tette kész ember elly kevés leendő, mint fegyver, pénz 's hadiszer. Barcelonában Meer b. sa' katonai biztosság fej-

jel nappal foglalkozik. Több hajdan centralista tiszt vegyült a' dologba 's még folyvást történnek elfogatások. A' fellegrvárbá már alig fér a' polit. foglyok tömege.

Anglia.

Porter Grey, ki nem rég, nagy figyelmet gerjesztő röpiratában szövetséges parlament-felállítást javasla 's fejtegeté, protestans, 's Fermanagh orangista grófságban scherif. Említett röpiratában ő, mint O'Connell, az 1801d. unióoklevelet eltöröltetni 's Irland érdekében tulajdonkép irlandi, Anglia érdekében pedig angol parlamentet szeretne felállítatni. Míg azonban O'Connell a' két birodalom egységét csak a' felség személye által kívánja képviselteni, Porter erősb kapesot hajtat; ugyanis: az éjszakamerikai egyesült státusok példájára, az egyesült országok közérdeke tekintetéből congressust javasol. Emerre biznak egészen p. o. a' külügyek igazgatását 's mely minden 3d. évben Dublinban ülne özsze. Ezen tervet, mely az angol sajtóvilágban hártáztott ellenmondásra talált, az irlandi protestansok szerföltött kedvelik, 's olly eszközül tartják, mi magát a' repeal fölöslegíti, hogy pedig O'Connell is utolsó beszédében, közelítőleg párthiveül nyilatkozott, az által még nagyobb jelentőségű lett. Tán közelebb viszonyba akarja ez által a' repealhez vonni az irlandi torykat. O'Connell szabadulása legfontosb következményeül lehet ugyanis tekinteni, hogy ezen conservatívek, miután az izgató elítélletésén olly nagy győzelmi zajt ütöttek, most organumaikban a' miniszterség ellen heves csatát indítottak. Így vádolja p. o. a' Northern Standard, Ulsterben a' conservatív párt organuma Peelt arról, hogy ő oka az Irlandra háruult veszélynek, 's hogy rossz akaratu kísérleteivel angol törvényt 's jogot sértegetvén ezeket ön repealbarátokká 's növelé O'Connell hatását. Azon igaztalansággért, mit ezzel vádoltatása 's bebörtönzés által éreztettek, Irland új elégtételt követelend. Már most természetes, hogy Angliában a' whig sajtó, ezen Peel elleni vádakat mohón ragadja föl, új adat okau a' miniszteri politika kárhuzatos következményinek. Hogy fogja magát a' kormány az újított izgatások iránt viselni, még nem bizonyos. O'Connellnek Délirlandon keresztül mezei lakába utazása forma szerint győzelmi menet volt. Újában mindenütt díszkapukkal 's házak, mik előtt elhaladt, virág- 's röpkeny-koszorúkkal 's ezen fölirattal díszesítették: „Jussou eszetekbe maj. 30d. 's a' sept. 7d. dicső győzelem. Denman, Cumpbell 's Cottenham“ 'stb. Daniel, ki fíja 's menyé kíséretében utazék, több helyen, hol rövid időig mulatott, majd az őt üdvözölő küldöttség, majd az özsze gyűlt néphez tartott derült 's békes hangon beszédet. A' Standard szerint az ifjabb repealerek, azon iskolabeliek t. i. melynek organuma a' Nation, O'Connell mérsékelt 's alkudozó politikájával elégtelnek, 's félénkségrül 's a' repealügtyől elszakadásról vádolják őt.

Franciaország.

A' Journ. d. Débats szerint Aumale hg Augusztá, Karolina, Mária szalernoí hgaszszonyt sept. 5d. jegyzé

el Montebello hg által, ki a' sziciliái udvarnál követ. A' házassági szerződés alá van írva. A' jegyesek hasonkoruak; mindkettő 1822b. született. Isly hg főkorományzó sept. 22d. a' musztafai síkságon nagy szemlétt tartott az algiri 's vidéki őrség, őt zászlóalj katonaság, özszesen 7000 főnyi csapat felett. Osztálya élén majd minden hatósági főnök megjelent az arab ügyek igazgatósága hívasára. — Tulajdonképi szemle után körbe gyűjtve az osztályokat, köszöntő beszédében lúsegro 's állhatatosságra serkenté őket, mit azok nagy elragadtatással fogadtak. Másnap valamennyi főnököt megvendéglett. Ezen bekejeletnek közepett azonban a' keleti törzsek kétértelmű mozdulatiról érkezett tudósítás, melyek Dellys körül fegyveresen mutatkoztak; mellyhírek olly fenyegetőknek látszottak, hogy a' marsall 3300 főnyi csapatot rendele Dellys felé, miket, több hajó állván rendelkezésére, tüstint utnak indított. — A' király october 3án indult St. Cloudból Eube 's hir szerint 7én szálland hajóra Anglia felé. Cherbourgi telegrafi tudósítások után Pluton korvettot Joinville lobogójával a' havrei uton látták. A' hg sept. 22d. hagyta el Cadizot 's oct. 1sője éjén Párizsba érkezett. — A' király, londoni útját. Joinville hg megérkezte miatt, 1sőtül octob. 3dikáig halasztotta. 14 napi távolléte alatt Nemours hg fog a' Soult elnöksége alatti kabinettanácskozásokban megjelenni. Joinville hg octob. első napján érkezett meg a' roueni vasuton, 's meglátogatván a' tengerészminisztert tüstint St. Cloudba ment. A' marokkai szultánnak igen csiklandós állása most. A' törzsökös öslakók 's a' síkságon és hegyeken lakó berberék nagy része, kik a' később fölszilárdult arab eredetűektől egészen külön váltak, föllázadtak. Fez és Usda határszélei közt a' közlekedés egészen ketté vágya, rablás, fosztogatás napi renden vannak annyira, hogy a' szultán egyik fíját vala kénytelen egész sereggel Teza ellen küldeni, rendet 's közlekedést helyreállítandó.

Aldunai tartományok.

A' két népbarát, Vuicsics és Petroniovis számüzetésökből visszatérvén az örvendőző nép, számos magányos, a' török pasa és özszes szerb kormány által kütünő lelkesedéssel fogadtatott. A' harangok zugása 's taraczkok több helyütti durrogása már jókor reggel hirdeté a' nép ünnepe, és Vraesar, Havalla 's más nagyobb hegyeken egész éjjel örömtüzek lobogtak.

Törökország.

Mehemed Ali Kairoba utazott, hova őt nem sokára több különösen a' nagyhatalmak követei is követendik. Hirszerint az alkirály, ki most a' legjobb egészségnek örvend, a' ramadan ünnepeket ottan töltendi el. A' marokkai hírek őt csodálatra épen nem indíták, véleménye szerint ez embereknek soha nem kellene hadi-rendben támadólag föllépni. Telegrafi tudósítás szerint Ellenborough l keletindiai volt főkorományzó Suezbo érkezett onnan egy angol gőzösön Maltába indulandó. Grivas görög tábornok mint megválasztott követ sept. 17. kísérelével együtt Athene féle vitorlázott.

ÉRTESÍTŐ.

Jelentés és kérelem.

Miután gyárunk átszállítását épen most végeztük be 's új erőművek beszerzése által készítvényünket nagyobb tökélyre vittük, alkalmat veszünk magunknak a' tisztelt közönséget figyelmeztetni, miként ujan készített

Pannónia-gyertyáink

most már semmi tekintetben nem engednek a' külföld illynemű készítvényeinek. Kérjük annakokaért azokat, kik eddig még külföldi gyertyákat használtak, sziveskedjenek egy Pannónia-, egy Milly-és egy Apollo gyertyát, úgy azonban, hogy mind a' három-egyenlő mértékű legyen egyszerre meggyújtani 's egymás mellett végig égetni, 's meg fognak győződni állításunk igazságáról, miszerint PANNÓNIA-GYERTYÁINK nemesak tartósság, de csin tekintetében sem érdemelék legkisebb megrovást az idegen készítvény mellett, 's annál méltóbban igényelhetnek elsőséget, mivel olesóbbak 's a' különben is csekély számu honi gyárok egyikének készítvényei. Jelenleg gyártunk:

asztali gyertyákat 4-, 5-, 6-, 7-, 8-, 10-, 12-, 15-ös lbokban; templomi gyertyákat 2 lbos, 1-, 2-, 4-, 6- és 8asokat; éjjeli gyertyákat 6-, 8-, 10-, 12-, 20- és 30asokat; kősi gyertyákat 6- és 8asokat; végre faklyákat és

Stearint négyszegű táblákban, vagy darabokban;

melly készítvényekből mindig tetemes mennyiség létezik nemesak főeladasi raktárunkban Weiss B. és társánál, hanem több egyéb pesti és vidéki kereskedésekben is az egész hazában, Pesten, octoberben 1844.

Az első magyar Stearinyár részv. társaság igazgatósága.

Jegyzet. Értésünkre esvén, miként némely kereskedők, b ó c s i gyertyákat magyar készítvény gyanánt árulnak, megjegyezzük még, hogy mindedig csak a' mi gyertyáink készülnek Magyarországon, és hogy készítvényünk P. bélyeggel van ellátva.

Az igazgatóság. 1-2

Gőzhajozási jelentés.

Szombaton f. hó 12én indult „Sofia“ gőzös az alsó kikötő-helyről Zimonyig; egyébiránt az eddigi indulások u. m. kedden és pénteken Drenkováig; csütörtökön Eszékig, változatlanul folytattatnak. Az utazók podgyászi és máhsi folyótele minden változás nélkül a' már ismert hivatalban történik.

Hirdetvény.

A' nu. magyar kir. udv. kincstár rendlése szerint ezennel közhírré tétetik: hogy ő felsége a' bácsi kir. Ferencz-csatornánál egy igazgatót, egy segédet és két mértőket legkegyelmeseben rendszerezíteni méltóztatván, kik ezen hivatalokért folyamodni kívánok, ebbeli köllőleg ellátott folyamolványukat legfeljebb 1844 dec. 15d. a' maglu magyar kir. udv. kincstárnak benyújtani, 's azokban magokat valamint elmebbi tehetségeik, mérnöki kiképzetéseik, ugy eddig tett szolgálataik 's az e' tájon divatozó nyelvekbeni jártásuk iránt igazoloi tartoznak. Az ériutelt hivatalokkal következő eszt ideoi járandóságok vannak összekapcsolva: az igazgatói hivattal a' napidij 8dik osztá-

lya mellett 1000 ftnyi fizetés, 150 ftnyi lakbér, 's irószerekre 48 ftnyi özszege, továbbá természetvényekben 40 pozs. mérő kétszeres-buza és 21 öl tűzifa, nemkülönben két tiszti lótartásra 104 p. m. zab, 72 mázsa széna, 1/2 öl ösi és 1/2 tavaszi szalma; a' segédi állással a' napidij 9dik osztályan kívül 800 ftnyi fizetés és 100 ftnyi lakbér, természetvényekben pedig 25 p. m. kétsz. buza, és 10 öl tűzifa. az első mérnöki szolgálattal a' napidij 10dik osztálya 's ingyen lakás mellett 600 ftnyi fizetés, irószerekre 12 ftnyi özszege, természetvényekben 40 p. m. kétszeres-buza, és 16 öl tűzifa, azonkívül 2 tiszti ló-és két teléntartásra 140 p. m. zab, 144n ázs-széna, 2 öl ösi, és 2 öl tavaszi szalma; a' második mérnöki hivattal szinté a' napidij 10dik osztálya 's ingyen lakás mellett 500 ftnyi fizetés, irószerekre 8 forintnyi özszege, természetvényekben 30 p. m. kétsz. buza, 8 öl tűzifa, egyébiránt pedig 2 tiszti ló és egy tehen'artásra 104 p. m. zab, 198 mázsa széna, 1 öl ösi és 1 öl tavaszi szalma. 2-3

Dunavizitálás: oct. 11kén 8' 29'' a' 0' fölött.